

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1910. Andra Kammaren. Nr 64.

Lördagen den 4 juni.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 29 nästlidne maj.

§ 2.

Herr talmannen tillkännagaf, att enligt öfverenskommelse mellan kamrarnas talmän gemensamma voteringar komme att anställas nästkommande måndag den 6 juni angående de voteringspropositioner, som då vore af båda kamrarna godkända.

§ 3.

Häruppå föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 105, i anledning af Kungl. Maj:ts i punkterna 3 och 37 under sjunde hufvudtiteln af statsverkspropositionen gjorda framställningar.

Kammaren biföll hvad utskottet hemställt.

§ 4.

Föredrogs och lades till handlingarna sammansatta stats- och bankoutskottets memorial, nr 6, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande nr 2, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning och förslag angående inrättande af en allmän lånekassa för Sveriges kommuner samt om anslag för utredningens verkställande.

§ 5.

Sammansatta stats- och bankoutskottets nu föredragna memorial, nr 7, med hemställan om anvisande af ersättning åt

sammansatta stats- och bankoutskottets kanslipersonal och vaktbetjäning godkändes.

§ 6.

Härpå föredrogs Lagutskottets memorial, nr 54, med föranledande af kamrarnas beslut beträffande lagutskottets utlåtande, nr 50, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om föreningar, lag om ändrad lydelse af 22 kap. 14 § och 23 kap. 4 § strafflagen, lag om ändrad lydelse af 11 kap. 15 § rättegångsbalken, lag om ändrad lydelse af 10 § i förordningen om tioårig preskription och om årsstämming den 4 mars 1862 samt lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom den 4 maj 1906, dels ock i anledning af däraf väckta motioner; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 7.

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafstal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m. Efter föredragning af andra särskilda utskottets memorial, nr 15, med föranledande af kamrarnas beslut beträffande utskottets utlåtande, nr 1, i anledning af dels de i Kungl. Maj:ts proposition nr 96 innefattade förslagen till lag om kollektivafstal mellan arbetsgifvare och arbetare, lag om särskild domstol i vissa arbetstvister, lag om vissa arbetsafstal, lag angående ändring af 17 kap. 4 § handelsbalken, lag om ändring af 2 § lagen angående medling i arbetstvister den 31 december 1906, lag angående ändring af 158 § utsökningslagen samt lag angående ändring af 10 § lagen om hvad iakttagas skall i afseende å införande af lagen om nyttjanderätt till fast egendom den 14 juni 1907, dels åtskilliga med föranledande af nämnda förslag väckta motioner, lämnades ordet till

Herr Schotte, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Mot det nu föreliggande sammanjämningsförslaget ha jag och andra medlemmar af utskottet måst reservera oss; och jag skall i anledning häraf till belysning af hela denna fråga anhålla att få yttra några ord. Jag nödgas därvid gå något in på hvad som tidigare förekommit i ärendet och hur den nu föreliggande situationen uppkommit.

När frågan om en arbetsaftalslagstiftning i slutet af mars månad förelades Riksdagen i form af de omfattande kungl. propositioner, hvilkas sista behandling nu förestår, hurudan var då situationen? Den blef under remissdebatten och motionstiden tämligen klar. Högerpartierna här i kammaren ställde sig uppenbarligen välvilliga till förslagen i öfvertygelse om, att desamma voro i sig goda och välbehöfliga. Socialdemokraterna reste op-

position mot lagförslagen såsom orättvisa och farliga, i stället för gagnande för arbetsfreden, en opposition, som tagit sig uttryck, dels i den af den socialdemokratiska partigruppen afgifna motionen med yrkande om afslag på alla de föreliggande förslagen, dels ock i resolutioner och i den socialdemokratiska partipressen.

Det liberala partiets ställning blef också snart klar. Det var uppenbart och förklarligt att lagstiftningsförslagen från vår sida möttes med en viss betänksamhet och kanske också — det skall jag icke alldeles förneka — misstro med anledning af det sätt, hvarpå lagförslagen tillkommit: aftalskommitténs upplösning och ärendets brådstörtade framdrifvande med mera, hvarpå jag icke nu behöver närmare ingå. Såväl af yttranden under remissdebatten som genom de motioner, hvilka från olika medlemmar af partiet väcktes, var det dock tydligt, att partiet var beredt att skrida till lagförslagens pröfning utan förutfattade meningar, med allvarlig vilja att åstadkomma ett positivt resultat i rimlig omfattning vid denna riksdag och med ärlig sträfvan och medveten ansvarskänsla, att af förslagen göra det bästa möjliga, att vinna den rättvisaste och för arbetsfreden och framtiden mest betryggande lösning af dessa viktiga, ömtåliga och grannliga lagstiftningsfrågor. Den viljan och de sträfvandena ha också varit ledande för partiets arbete i utskottet och kamrarne, den viljan och de sträfvandena kunna icke misstolkas eller misstydvas, de må än så mycket utsättas för politiska partiangrepp. Ty hvad har partiet sträfvat efter och varit med om ifråga om denna lagstiftning? Det har visserligen för närvarande afvisat regeringens förslag att ytterligare taga strafflagen till hjälp i de sociala striderna, en åtgärd, som vi finna vara ett farligt steg och som strider mot vår allmänna uppfattning i dessa frågor och af de förhållanden, som för närvarande föreligga i vårt land. Det har funnit, att lagen om vissa arbetsaftal, trots förtjänster i åtskilliga afseenden, dock lidit af brister, som det under det forcerade arbetet i utskottet och kamrarne icke varit möjligt att nu afhjälpa; och det afslagsyrkande, med hvilket vi därför för närvarande nödgats möta förslaget till denna lag, har kombinerats med ett under öfverläggningen i kammaren ytterligare understruket skrifvelseförslag, gående ut på en anhållan till Kungl. Maj:t att efter ytterligare utredning åter för Riksdagen framlägga lagförslag i detta betydelsefulla ämne. I öfrigt har partiet sökt att få fram de andra lagförslagen med de ändringar och tillägg, som synt oss nödiga för att på lagstiftningens väg främja och betrygga, så långt sig för närvarande låter göra, den arbetsfred och det goda förhållande mellan arbetsgifvare och arbetare, som tvifvelsutän äro villkor för vår ekonomiska och sociala utveckling.

Vi veta, att de förslag, vi härutinnan framställt och understödt, varit burna af en god vilja att främja arbetsfreden. Vi ha sträfvat efter att åstadkomma efter bästa förstånd uppgjorda,

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivaftal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.

(Forts.)

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafstal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m. arbetsfreden verkligt gagnade förslag, äfven om det varit klart för oss, att vi icke nu på en gång kunnat genomdrifva *allt*, hvad vi ansett rättvist och nyttigt.

Jag skall nu öfvergå till den situation, som föreligger efter utskottets sammanjämningsförslag. Jag måste därvid något vidröra skiljaktigheterna i kammarens beslut, men jag skall fatta mig mycket kort.

Med afseende på kollektivafstalslagen hafva kamrarne fattat olika beslut i följande viktiga hänseenden: beträffande sjunde paragrafen har Första kammaren velat behålla denna paragraf, under det

(Forts.)

Andra kammaren yrkat, att den skulle utgå. Åttonde paragrafen har Första kammaren skärpt, i förhållande till hvad utskottet föreslagit, och i hufvudsak härutinnan biträdt Kungl. Maj:ts förslag, medan Andra kammaren gått på den så kallade »Refvingelinjen», som innebär förbud för sympatistrejck och sympatilockout under aftalstiden. Beträffande nionde paragrafen har Första kammaren biträdt utskottets förslag, som också innebär en skärpning af Kungl. Maj:ts förslag, medan Andra kammaren afslagit detsamma och beslutit, att denna § skulle utgå ur lagen. Rörande 10, 11 och 12 paragraferna hafva kamrarne stannat i olika beslut, i det att Första kammaren antagit utskottets förslag, medan åter Andra kammaren antagit andra lydelse af §§:na dels såsom följd af kammarens ståndpunkt i föregående paragrafer, dels ock för åstadkommande af förenklingar i det processuella förfarandet. Härtill kommo olika beslut med afseende på slutbestämmelserna, i det att, som bekant, Andra kammaren begränsat lagens giltighetstid till fem år, dock med den ytterligare utsträckningen, att lagen äfven efter den tiden skulle vara tillämplig på aftal, som ingåtts medan lagen var gällande. I sju fall hafva sålunda, med afseende å lagen om kollektivafstal, skiljaktiga meningar förekommit.

Beträffande domstolslagen hafva meningarna icke varit så divergerande. Under det att Första kammaren bifallit utskottets förslag oförändradt, har Andra kammaren gifvit paragraf 2 den af Kungl. Maj:t föreslagna lydelsen, hvarjämte slutbestämmelsen erhållit den affattning, som föreslagits i en af mig m. fl. afgifven reservation.

Med afseende å medlingslagens innehåll råder full enighet mellan kamrarne. Andra kammaren har dock icke med de öfriga lagarna velat sammankoppla denna lag, om hvars innehåll, som sagdt, full enighet rådt inom båda kamrarne.

Det är sålunda i tio olika fall, som skiljaktiga meningar förekommit mellan kamrarne, och af dessa fall innebär sammanjämningsförslaget en afvikelse från Första kammarens ståndpunkt endast i två och delvis i en tredje punkt. Vid sammanjämningsförhandlingarna i utskottet — jag hoppas, att herr talmannen och kammaren tillåter mig att, såsom förut i dylika

fall förekommit, med några ord redogöra för dessa förhandlingar — fasthöllo liberala samlingspartiets representanter först vid den så kallade Refvingelinjen, hvilkens betydelse och gagn för arbetsfreden denna kammare kraftigt häfdat genom sitt med stor majoritet fattade beslut angående 8 §. Det befanns emellertid snart, att vidhållandet af Andra kammarens beslut i den delen skulle leda till förslaget fall i Första kammaren. Under inga omständigheter ville representanterna från Första kammaren och högerrepresentanterna från Andra kammaren i utskottet för närvarande reflektera på denna linje. Huru viktig vi än ansågo Andra kammarens ståndpunkt i denna fråga vara och huru öfvertygade vi än voro, att denna linje i allt fall betecknade framtiden på detta område, låt vara att den kanske ännu icke i sin helhet kan genomföras, ansågo vi oss dock icke böra forcera frågan i anslutning till Refvingelinjen, hvarigenom förslaget fall skulle vara otvifvelaktigt. Vi ville i det längsta hoppas på ett positivt resultat och därför göra största möjliga eftergifter, om än de voro aldrig så påkostande. Vi ifrågasatte därför att utesluta de tvistiga paragraferna i kollektivavtalslagen och bland dem paragraf 8, som för åtskilliga af kammarens ledamöter varit särskildt motbjudande med hänsyn till dess *legaliserande* af de för arbetsfreden och samhällslugnet farliga sympatilockouterna och sympatistrejckerna. Detta förslag skulle innebära antingen ett väsentligt förtunnande af kollektivavtalslagen eller att de erforderliga bestämmelserna om kollektivavtalets begrepp och natur inflyttades i domstolslagen, hvarmed man särskildt skulle, i anslutning till den af herr Söderbergh i Karlshamn väckta motionen, komma fram till de två saker, man ansåg särskildt gagnande, nämligen upprättande af en arbetsdomstol och åstadkommande af en ny lag om medling i arbetstvister, två lagar och institutioner, om hvilka kamrarne i det väsentligaste enats. Emellertid vann detta sammanjämningsförslag icke något som helst afseende af utskottets majoritet. För att icke heller efter detta förslags afvisande bidra till lagarnes fall, gingo vi slutligen — och jag kan säga efter mycken tvekan — in på att godkänna det sammanjämningsförslag med afseende å förevarande lagar, som nu föreligger från utskottet och som dikterats af utskottets ledamöter från Första kammaren, under villkor *allenast*, att kollektivavtalslagens giltighetstid begränsades i enlighet med Andra kammarens beslut, till 5 år, hvarjämte vi förklarade oss icke hålla just på 5 år, utan kunna vara med om ett eller annat års utsträckning. Vidhållandet af den begränsade giltighetstiden för *domstolslagen* hade vi redan vid första behandlingen af sammanjämnningen frånträdt, då den saken alltid har synits oss mera tveksam. Äfven det förslag, vi sålunda erbjödo, afvisades, och det utskottets sammanjämningsförslag, som nu föreligger har efter min mening närmast karaktären af en Andra kammarens kapitulation inför

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivavtal mellan arbetsgivare och arbetare m. m.

(Forts.)

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivaftal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.

(Forts.)

Första kammarens beslut och önsknings-
jämningsförslag finna vi oantagligt både formellt, då det allt för litet tagit hänsyn till Andra kammarens olika beslut, och hufvudsakligen reellt med hänsyn till värdet och innebörden af de Andra kammarens olika beslut, som afvisats och som godtagits i sammanjämnningen.

Ty hvilka voro Andra kammarens hufvudpositioner och viktigaste önskemål? Tvifvelsutan främst den så kallade Refvingelinjen och sedan kollektivaftalslagen begränsar giltighetstid. Nionde paragrafen var den därefter viktigaste, och denna paragrafs borttagande ur lagförslaget är det enda reella, som sammanjämningsförslaget bjuder denna kammare. Man ifrågasätter nu, att kammaren skall eftergifva de två hufvudpunkter, hvarom den hufvudsakligaste striden stått. Det hade dock varit rimligare, att sammanjämnningen skett, så, att Första kammaren gått med på den ena af Andra kammarens två hufvudpositioner och Andra kammaren frånträdde den andra. Och då vi gingo så långt, att vi, såsom den sista budet för att hindra lagarnes fall, eftergåfvo den för Första kammaren mest oantagliga eller åttonde paragrafen, hade vårt yrkande angående slutbestämmelsen — om lagens begränsade giltighetstid — bort vinna afseende. Då hade utskottet handlat rätt och objektivt, det må sedan i kamrarna gått med utskottets sammanjämningsförslag huru som helst. Att ett förslag, som det antydda icke kunnat framkomma till kamrarna beror på det ojämna spel, utskottens sammanjämningsförslag erbjuda, sedan de proportionella valen till utskotten med detta år kommit till. Det finns väl knappast något öfverhus i världen, som har så stort inflytande på den förberedande behandlingen af ärendena som Första kammaren hos oss med dess rätt att, till lika ledamotsskap med Andra kammaren, deltaga i de olika utskottens arbeten. Därigenom och då Första kammarens representanter tillika genom de proportionella valen i regel få bistånd af representanter för de med dem likatänkande högergrupperna i Andra kammaren, bli Första kammarens synpunkter de dominerande i utskottsarbetet. Denna Första kammarens ställning har under denna riksdag i flera afseenden blifvit särskildt framträdande och stärkts. Den föreligger alldeles tydlig i detta sammanjämningsförslag, och det kanhända betänkligaste i hela det skick, hvarpå denna sammanjämnning kunnat af utskottet framdrivas är, att ansvaret för lagarnes fall därigenom omlägges, så att det tages bort från det håll, där det rätteligen borde ligga, nämligen hos Första kammaren, om denna kammare icke velat gå med på ett verkligt objektivt sammanjämningsförslag, och i stället flyttats öfver till Andra kammaren, om denna förkastar förslaget, enär dess önsknings- i väsentliga delar blifvit förbisedda. Det är ju i alla fall gifvet, att denna situation beror på det bristande till-

mötesgående, som visats från Första kammaren och den bristande hänsyn, som densamma tagit till Andra kammarens beslut.

Det kan efter det nu anförda absolut icke bestridas, att vi från Andra kammarens liberala parti sträckt oss så långt i tillmötesgående, som det öfver hufvud taget kunnat ifrågasättas, och mycket längre än flertalet af detta parti önskat. Och hvarför hafva vi då icke kunnat släppa krafvet på lagens begränsade giltighetstid? Hvarför hafva vi icke, då vi gått så nära kapitulationens gräns, tagit steget fullt ut? Det sista steg vi togo, var bittert nog, men det kunde möjligen tagas, trots de ojämnheter och det bortseende från Andra kammarens beslut, som sammanjämningsförslaget uppvisar. Det togs allenast för att visa att vi ända in i det sista ville ådagalägga vår fredsvänlighet, vår förhandlingsvilja och vår önskan att redan i år komma till ett positivt resultat.

Jag har förut här i kammaren utvecklat min ståndpunkt till och min syn på den begränsade giltighetstiden och skall nu blott ytterligare uppmärksamma ett par saker. I allmänhet går det så till i ett samhälles lagstiftning, att rättsbegreppen utdanas i den allmänna rättsuppfattningen och, sedan de vunnit nödig stadga, inskrivas i lagstiftningen. Men hur är förhållandet här? Jo, i kollektivavtalslagen, en lagstiftning hvilken, såsom vi veta, icke finnes i något land i Europa, ett nytt opröfvadt lagstiftningsområde således, införas nya rättsgrundsatser och bestämmelser, som ännu icke hafva tillräcklig rot i allmänna rättsmedvetandet och rättspraxis. Detta är obestriddt fallet med afseende på tionde paragrafen, där i vissa afseenden en skadeståndsplikt blifvit införd, som ännu icke finnes enligt praxis och oantastlig jurisprudence. Det är icke gifvet för någon att öfverskåda, hvilken inverkan dessa bestämmelser komma att få under den suveräna arbetsdomstolens verksamhet. De kunna allt för väl drabba orättvist och därigenom leda till manipulationer, hvilkas följder kunna bli ganska ödesdigra, eller till upplösning af organisationsförhållandena på arbetsområdet. Ett bedömande af denna paragrafs lämplighet kan endast vinnas på erfarenhetens väg. I åttonde paragrafen finnas bestämmelser rörande parternas maktställning och bruket af deras vanliga stridsmedel, hvilkas verkningar icke heller kunna öfverskådas, men hvilka bestämmelser i alla fall icke kunna anses tillräckliga för att i möjligaste grad inskränka de stora omfattande striderna på arbetsfältet och dessutom i sig äro ytterst betänkliga att inskrifva i lagstiftningen. I båda dessa afseenden bör det vara till särskildt gagn, att denna lag har temporär giltighet, ty därigenom kunna möjligen begångna misstag rättas och bättre och riktigare vägar beträdas. Befinnes lagen i det hela rättvist afväga förhållandena, kan det ej betvivlas, att den med erforderliga förändringar förnyas vid utgången af giltighetstiden. Det är också eget, med afseende på denna fråga,

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivavtal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.

(Forts.)

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafval mellan arbets-gifvare och arbetare m. m. att det är Andra kammarens vänstermajoritet, som omfattar försiktighetens och betänksamhetens politik, medan Första kammaren med frejdigt mod gifver sig in på nyheter.

Jag tror, att hvad jag nu meddelat rörande våra sträfvanden att nå ett positivt resultat vid denna riksdag ytterligare bör bekräfta vår allvarliga vilja och våra oafslätliga ansträngningar att nu komma till ett Riksdagens beslut. Om vårt arbete till fromma för lagstiftningen på ifrågavarande område ses i ljuset af hvad förut erinrats, måste det vara klart, att skulden för lagarnas fall om de nu af denna kammare afvisas, icke kan läggas på oss.

(Forts.) Det finnes en gräns äfven för eftergifter både i sak och med hänsyn till Andra kammarens värdighet och prestige gent emot medkammaren.

Hvad skall nu hända? Jag förstår mycket väl, att åtskillig tvekan kan råda, huru man skall ställa sig i den föreliggande situationen, och jag uppskattar till fullo den önskan, som finnes på så många håll, att verkligen i år komma till ett positivt resultat. Men jag kan för min del omöjligt förbise de förhållanden, som äga samband med detta sammanjämningsförslag. Sådant det nu föreligger, och med det innehåll förslaget har, kan jag därför för min del icke gifva detsamma min röst — därtill äro Andra kammarens synpunkter och dess beslut allt för litet beaktade och tillgodosedda, och därtill är också lagstiftningen i sig allt för vanskelig, när det nu är fråga om att taga den på obegränsad tid.

Och ännu en sak synes mig ganska betänkelig, den nämligen att om förslaget antages, kommer det för visso att beslutas med minsta möjliga majoritet i denna kammare. Och att på detta sätt, då det kanske hänger på en eller ett par röster, drifva igenom ett viktigt lagstiftningsverk, hvars förberedelser icke varit de sedvanliga, kan näppeligen vara en klok lagstiftningspolitik. En sådan lag, om hvilken meningarna således äro så ytterst delade i den kammare, hvilkens votum måste vara af öfvervägande betydelse, och som mötts af enstämmiga protester af den ena af de parter, arbetarna, hvilkas förhållanden i de viktigaste afseenden den vill ordna, den lagstiftningen tror jag näppeligen kan få nödig auktoritet och styrka. Men får den ej det, kan den också verka mera till skada än gagn på de förhållanden, som den afser att ordna.

Jag tror dessutom ej att man kan säga, att den här lagstiftningen är så utomordentligt trängande, att man därför måste bortse från den viktiga synpunkt, jag nyss frambållit. Hans excellens herr statsministern själf har vid lagens behandling i denna kammare varnat för att sätta allt för mycken lit till en lagstiftning öfver hufvud på detta område och särskildt den, som här föreligger. Den vore närmast att betrakta, yttrade han, såsom ett första steg. Regeringen själf är således med oss på det klara

om, att man icke får öfverskatta förslagens betydelse och räckvidd. Dess undanskjutande något år bör därför icke heller innebära någon våda. Hela frågan är väl så mycket framagiterad och dess betydelse öfverskattad genom en opinion, mest i presen, skapad af händelser under fjolåret, som denna lagstiftning, om den då funnits, icke kunnat afvärja eller förekomma. Ett uppskof med frågans lösning till ett annat år kan således icke vara till fara för arbetsfreden eller andra därmed sammanhängande förhållanden. Det bör också vara lättare, att om ett eller annat år åstadkomma en lagstiftning i ämnet efter de förberedelser och utredningar, som numera skett. Man har kommit hvarandra närmare genom arbetet i utskottet, man känner bättre hvarandras ståndpunkter och den syn parterna lägga på de olika frågorna, en mängd förberedande arbeten äro undangjorda i motioner, utskottsbetänkanden och reservationer. Det arbete, som nedlagts, är därför icke bortkastadt; det kommer lagstiftningen tillgodo ett annat år.

Grundlinjerna för en möjlig lagstiftning på området tillkommer det ej mig att nu angifva, äfven om jag kunde det. Men så mycket kan jag väl säga, att det främst gäller att ytterligare utreda och öfverväga 8 § i riktning mot den s. k. Refvingelinjen. Men det kan väl hända, att man ej i ett slag och på en gång kan komma till det mål, denna linje anger. Men sträfvar man allvarligt åt det hållet och inriktar man lagstiftningen på det målet, då är det möjligt, att någon framkombar väg kan yppa sig. Af särskildt intresse blir det därvidlag alltid att se, huru mau i Danmark, där förhandlingar pågå mellan intresserade parter om inskränkningar i sympatistriderna, tänker sig kunna lösa denna fråga. I sympatistridernas afskrifning ligger i alla fall ökade garantier för arbetsfreden. Kan man nu ej på en gång komma dit, eller finna någon annan till resultatet lika god linje, synes man böra koncentrera sig på att utesluta ur kollektivaffallslagen allt, som ej nu kan lösas på ett tillfredsställande sätt, och taga domstolslagen och medlingslagen. Särskildt bör härvid undersökas, om man, för att ej föregripa en framtida mera ingående lagstiftning om kolektivaffalet, kanske hälst bör i början anordna arbetsdomstolen såsom skiljedomstol, liknande den nyligen införda danska »Voldgiftsrätten», hvars anlåtande således skulle vara mer eller mindre frivilligt. Dessa antydningar må i detta sammanhang vara nog. Jag tror, att kammaren måste säga sig, att alla försökt och sträfvat efter att i år lösa frågan — åtminstone om jag undantager det socialdemokratiska partiet, som från början stått afvisande mot denna lagstiftning och hvars understöd för en sådan lagstiftning väl i allt fall näppe-ligen kan påräknas annat än i begränsad omfattning.

Lyckas man ej lösa frågan i år, så får man skriva detta först på ämnets synnerliga svårighet och vansklighet och på de

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafval mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.

(Forts.)

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafstal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m. intresse motsatser, som förefunnits och mellan hvilka det gällt att skipa rättvisa, samt vidare på det ogynnsamma och, man kan säga, snedvridna läge, hvori frågan kommit fram till Riksdagen. Det har i andra länder visat sig, att det fordras år för att lösa så kinkiga problem som de ifrågavarande. Flera af dem äro icke lösta någonstades; och då begär man här hos oss, att vi på ett par månader skola vara färdiga med att binda oss vid dessa synnerligen viktiga lagförslag för all framtid. Det är knappt rimligt begärdt.

Falla emellertid förslagen nu, så tror jag och hoppas, att de må falla framåt. Jag är öfvertygad om, att det liberala partiet fortfarande skall vara lifligt intresserad för dessa frågor och beredt att till deras lyckliga lösning lämna kraftig medverkan.

Herr talman, på dessa grunder nödgas jag yrka afslag å såväl punkt 1 i sammanjämningsförslaget som å detta förslag i dess helhet.

Vidare anförde:

Herr Lindqvist: Herr talman! Vid det utskottsutlåtande, som föreligger här i dag till behandling, finnes fogad en af mig och min partikamrat Nils Persson afgifven reservation, som har följande lydelse: »Då utskottets sammanjämningsförslag icke innefattar någon verklig sammanjämkning enligt grundlagens mening utan genom utskotts majoritetens maktspråk är ett fastslående af Första kammarens beslut i de vitalaste frågorna, hvarigenom Andra kammaren helt enkelt uppfordras att frånträda sin mening, kunna vi icke biträda utskottets förslag.»

Ja, den korta satsen uttycker i verkligheten hela sanningen i denna sak. Den säger ut fullkomligt klart och tydligt, hvad innebörden i detta sammanjämningsförslag egentligen är. Det är ingen sammanjämkning af de olika ståndpunkterna, som markerats genom kamrarnas beslut efter debatterna i måndags och tisdags. Detta utskottsutlåtande innehåller endast, kan man säga, ett bud från förstakammarhögern, hvori den föreskrifvit, på hvilket sätt den begär, att Andra kammaren skall gå tillväga, nämligen genom att frånträda sina beslut och på det sättet bidra till en lösning af föreliggande förslag. Det markeras, synes det mig, på detta sätt i denna sammanjämkning, att Andra kammarens beslut, som fattats här i början af denna vecka, skulle vara något mindervärdigt. Ty vore detta icke förhållandet eller hade man ej i Första kammaren den uppfattningen, så synes mig, att större hänsyn borde ha tagits till det beslut vi fattat i denna kammare. Man torde kunna säga, att den förstakammarväg, på hvilken man har verkställt denna vägning af beslutet, befinnes vara fullkomligt ojusterad och på grund därav visat ett resultat af denna vägning, som därför måste blifva falskt. Det synes

mig, som om man på det hållet räknat med de gemensamma I anledning
voteringarnas maktfördelning, att man räknat med å ena sidan af kamrarnes
den kompakta höger, som finnes i Första kammaren, kompletterad skiljaktiga be-
med det annex af högern som finnes i denna, och efter den slut angående
linjen går man sedermera fram med sina bud om sammanjäm- Kungl. Maj:ts
ning i så viktiga frågor som dessa, gifvet räknande med, att den proposition
vänster, som finnes, slutligen under trycket af detta skall sprängas. till lag om
kollektivaftal
mellan arbets-
gifvare och
arbetare m. m.

Det har af den föregående talaren tydligt uttryckts, hurudan sammansättningen i våra utskott för närvarande är. Och sammanjämningsförslaget ger tydligt och klart tillkänna, att denna sammansättning är sådan, att högerns meningar inom utskotten städse komma att vara förhärskande, och det är detta, åt hvilket gifvits ett allt för tydligt uttryck i detta sammanjämningsförslag.

Jag skall ej ingå på en detaljgranskning af hvad denna sammanjämkning innebär, och jag skall ej heller utveckla något närmare, huru det gick till vid denna sammanjämkning, ty i båda dessa afseenden har den föregående talaren tillräckligt tydligt utvecklat saken. Emellertid anser jag mig böra erinra om, att vid denna sammanjämkning nämndes det endast några ord först i öfverläggningarna, och när Första kammarens representanter blefvo medvetna om, att det från vänsterhåll icke förelåg något utarbetadt sammanjämningsförslag, gafs budet omedelbart i öfverensstämmelse med den linje, som nu ligger såsom utskottets förslag till sammanjämkning i detta afseende. Vi finna ju af denna sammanjämkning, att icke ens de kraf, som rests af Andra kammaren, gående ut på att denna lagstiftning, om den nu genomfördes, skulle göras till en verklig försökslagsstiftning, för att därigenom bereda Riksdagen möjlighet att vid de utlupna åren kunna verkställa en på erfarenheten grundad revision af denna lag — att, säger jag, icke ens detta har vunnit beaktande af majoriteten i utskottet, utan man säger, att man önskar få denna lagstiftning bindande på vanligt sätt, oaktadt man är fullt medveten om, att den kommer att verka orättvist och uppvisa under kommande tid vådliga följder och verkningar. Man har icke velat i något afseende taga hänsyn till de erfarenheter vi vunnit af en annan lag, som för åtskilliga år sedan genomfördes, nämligen Åkarpslagen, ifråga om hvilken man nu undan för undan har tillfälle att betona, att den är en fullständig klasslag, verkande i hög grad ojämnt och oriktigt, hvilket icke kan af någon bestridas. Men det oaktadt är denna lag läst, och Första kammaren säger ständigt obevekligt *nej*, när yrkande om förändring göres. På samma sätt vill man nu skapa lagar på detta nya område, lagar, som äro så fullständigt opröfvade, så att ingen kan i närvarande stund säga, huru deras verkningar kunna komma att blifva. Emellertid framgår det ju, att Första kammaren i detta afseende synes vara besjälad af en ofantlig skuggrädsla, gående i den riktningen, att man fruktar, att ifråga om den

(Forts.)

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivaftal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m. lockoutsrätt, som man nu vill ha stadfäst genom lag, skulle det, då det gällde förnyandet af denna lag efter de tilländagångna åren, som här föreslagits, möjligen inträffa, tänker man sig, att Andra kammaren icke ville gå med på ett nytt stadfästande af densamma. Där tror jag den ömma punkten är att söka. Det är högern i Första kammaren, som vill stödja arbetsgifvarnas intressen, det är denna, som kräfer af samhället obetingad rätt att när som helst och under hvilka förhållanden som helst få öppna generallockout. Det är där man vill åstadkomma den »gungning», som en talare i så många vändningar omnämde

(Forts.)

härom dagen, och det är detta, i fråga hvarom man är så ytterst aktsam, när det gäller att förekomma, att möjligen vid en senare tidpunkt någon förändring härutinnan skulle kunna åstadkommas.

Jag vet nu icke, hvad värde det kan ligga i en sådan farhåga. För mig står det åtminstone klart, att redan nu de landstingsmannaval, som gått af stapeln, gifvit vid handen, att majoriteten i Första kammaren äfven den kommande tiden i dessa lagfrågor ligger säker och trygg hos högern, och det synes mig sålunda, som om vi icke hade något skäl att tro, det Första kammaren skulle frångå sitt beslut i en så utomordentligt viktig punkt som den ifrågavarande. Den föregående talaren har, som jag nyss sade, så tydligt ådagalagt innebörden i sammanjämnningen som sådan, att jag icke skall utveckla den saken vidare. Jag ber dock att få säga, att om de beslut, som fattades af kamrarna i måndags och tisdags blifvit vägda på en väl justerad våg, skulle sammanjämningslinjen gått fram på helt annat sätt än den nu gjort. Den skulle gått betydligt närmare andrakammarsynpunkterna och andrakammaruppfattningarna än hvad nu är fallet. Första kammaren kräfer emellertid att Andra kammaren skall understryka ett lagfästande och ett legaliserande af lockouten och de öppna stridernas användande äfven under aftalstiden. Hvad ett sådant förhållande kommer att ha för inverkan på den lag, som från vänstern här i kammaren blifvit framförd i år, och hvarom enighet uppnåtts i båda kamrarna, lagen om medling i arbetstvister, torde stå klart för alla, så fort man gör en jämförelse mellan dessa två stadganden. Huru tro herrarne, att arbetsgifvarne, sedan de fått i lagen stadfäst denna lockouträtt, huru tro herrarne, att de vid något tillfälle ens skola vara villiga att lyssna till den maning, som ställes till dem från förlikningsmän och förlikningskommisioner om uppgörelse, när förhandlingar ägt rum om en eller annan tvist? Nej, ni kunna vara öfvertygade om att arbetsgifvarne sitta med den säkra och inneboende känslan, att lagstiftarna i Sveriges land sagt ut: ni behöfva icke medla, tag till storlockouten, storlockoutklubban — och arbetarne krypa till korset och ni ha vunnit! Vilja herrarne ha det så, då skola ni rösta för sammanjämningsförslaget, då skola ni godkänna lydelsen af den förutvarande paragraf 8 i förslaget. Men det förefaller mig,

som om ni alla och en hvar borde betänka er, innan ni biträdde ett sådant yrkande.

Det torde vara någon, som i detta afseende skulle vilja komma med en erinran och säga, att det väl dock är något vunnet, om arbetsgifvarne kunna på det sättet bidra till arbetsron, den efterlängade och eftersträfvade arbetsron, genom att hota arbetarne med lockout, ty endast genom detta hot skall man förbygga dessa strider. Ja, mina herrar, det går nog till en tid. Jag vill icke förneka, att hotet om generallockout förkvävt och undertryckt arbetarne och sålunda förhindrat dem att börja eller vidhålla en öppen strid. Men varen öfvertygade om att genom ett återupprepande af detta hot det mister sin kraft och styrka. Vi ha redan haft bevis för det. Vi sågo, hurusom arbetarne år 1908 delvis böjde sig för lockouthotet, men de böjde sig icke fullständigt, ty arbetsgifvarne bringades det året genom förhandlingar till sådana eftergifter, att öfverenskommelse var möjlig att ernå. Men då vi kommo till år 1909, gick det icke längre. Då kunde icke arbetarsidan böja sig för detta lockouthot, och så hade vi generalstriden. Så kommer det att gå. Ni skola få bevittna ett återupprepande af dessa förödande strider slag i slag, om vi skola, på sätt här är föreslaget, legalisera lockouträtten och därigenom ge arbetarne och arbetsgifvarne ett understrykande af rätten till öppna strider äfven under den tid kollektivafstal äro gällande.

Det förefaller mig sålunda, som om högern under skydd af vår konservativa regering i dessa dagar spelar ett ganska högt spel, och jag vågar för min del bestämdt uttala, att de utgångspunkter, som man tagit för genomförande af dessa lagförslag, ingalunda eller på något sätt blifvit fullföljda eller tillgodosedda i det nu föreliggande sammanjämningsförslaget, och det är därför oriktigt, om man söker att fortfarande stå kvar på de grundprinciper, där man ställt sig vid dessa förslags utarbetande, då dessa icke i lagtexten blifvit följda i något afseende på sådant sätt, att lagarna kunna tjäna det syfte, som man förutsagt, att de skulle komma att tjäna.

Det är emellertid en sak, som jag anser vara min plikt att här i debatten något belysa. Vid den sammanjämnning, som ägde rum inom utskottet, framhölls det af en arbetsgifvarerepresentant vid ett par olika tillfällen med bestämd skärpa, att det för arbetsgifvarne och för Första kammaren var af synnerlig vikt och af utomordentlig betydelse, att man icke behöfde på det hållet gå ifrån det beslut, som fattats rörande ett visst tillägg till paragraf 8 i kollektivafstalslagen. Herrarne veta alla, hvad den bestämmelsen innesluter inom sig. Den innebär icke allenast att sympatistrider skulle vara medgifna utan äfven att man skulle hafva rätt att vidhålla en sådan strid för att genomföra aftalsbestämmelser att gälla sedan dåvarande aftal utlupit.

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafstal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.

(Forts.)

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafval mellan arbetsgifvare och arbetare m. m. Nu säger en arbetsgifvare och betonar med synnerlig skärpa, att det är af utomordentlig vikt att bibehålla ett sådant stadgande. Ja, mina herrar, om man tar fasta på detta yttrande, synes det mig, som om det är klart och tydligt bevisadt, hvar arbetsgifvarne vilja leda saken. När man vidhåller det yrkandet, oakadt herr justitieministern, hvars förslag ju detta ändå är, vid den senaste behandlingen här för sin del förklarade, att han icke längre höll på det stadgandet, då torde man snart vara på det klara med, att det är förenadt med våda att gå med på dessa lagförslag, sådana de för öfrigt ändå äro formulerade.

(Forts.)

Herr talman, det förefaller mig, som om man efter det utförliga anförande, som den förste talaren här hade, icke vinner så särdeles mycket därigenom att man från det håll, som i vissa afseenden och i många afseenden sympatiserar med honom, i ett längre anförande utvecklar våra synpunkter. Det är emellertid så ofantligt mycket, som jag skulle vilja säga er, mina herrar. Jag ville rulla upp alla de känslor, som röra sig hos arbetarmassan, jag skulle vilja göra det klart för er, hur oegentligt och oriktigt det är att lagstifta mot denna massans uppfattning och önsknings, men jag anser det olämpligt att upptaga tiden med sådant, och jag hoppas ändå, att hvad jag i debatten framfört icke skall ohördt förklinga, utan att jag skall finna något genljud af detsamma, när vi gå att taga ställning i lagförslaget.

Jag skall sluta detta anförande med den sats hvarmed jag inledde detsamma, genom att ännu en gång understryka, att detta sammanjämningsförslag icke innefattar någon verklig sammanjämnings enligt grundlagens mening utan genom utskottsmajoritetens maktspråk innebär ett fastslående af Första kammarens beslut i de vitalaste frågorna, och därför yrkar jag afslag å detta så kallade sammanjämningsförslag.

Herr Palme: Herr talman, mina herrar! Det har varit först efter stor tvekan och — jag må öppet utsäga det — efter rätt slitande inre strider, som jag kommit till relativ klarhet i denna fråga, som för många här i kammaren tycks vara så enkel. Jag har uppriktigt sökt att ur rättvisans och *hela* samhällets synpunkt, såsom jag framhöll i måndags, bedöma den, utan att låta hvarken arbetarnes eller arbetsgifvarnes speciella kraf dominera. Jag har därvid icke kunnat komma till någon annan slutsats än att vi, som äro satta att besluta å hela samhällets vägnar, böra acceptera det nu föreliggande sammanjämningsförslaget.

Hvad särskildt förutvarande 8 § beträffar, hafva, synes det mig, kamrarna gått ungefär halfva vägen hvardera. Första kammaren har gifvit med sig beträffande ett tillägg, som spelat så stor roll för kammaren, att det för sig samlat stor majoritet inom densamma. Andra kammaren åter får uppgifva Refvingelinjen.

Hvad giltighetstiden beträffar har enligt mitt förmenande

Andra kammarens med mycket knapp majoritet, med 7 rösters öfvervikt, framförda kraf om 5 års giltighet numera förlorat sitt väsentligaste berättigande, sedan Första kammaren fått gifva med sig beträffande dels tillägget till förutvarande § 8 dels ock sin fordran att i lagen få behålla hela § 9 med dess stridbara bestämmelse. I öfrigt vill jag med afseende på den korta giltighetstiden säga, att en sådan kort tid kan enligt min tanke passa, när det gäller en försökslagstiftning, hvilken är af den natur, att man under försökstiden kan få positiva, objektiva bevis på lagbestämmelsernas riktighet eller oriktighet. Hade vi i fjol beslutat den då föreslagna förändringen i brännvinsutskänkingslagen om $\frac{1}{2}$ liter såsom minsta utskänkning i stället för en hel liter, och detta på $2\frac{1}{2}$ år, hade dryckenskapsfrekvensen kunnat objektivt ådagalägga, om ändringen varit riktig eller oriktig. När här om året i Danmark en pryggelag beslöts, gjordes det på 6 år. Under de 6 åren kan man på grund af kriminalstatistiken få fram objektiva bevis, huruvida lagen är lämplig eller olämplig. Jag kan således icke vara med om den nu ifrågasatta femårslagstiftningen. Alldeles betydelselöst är ej heller det förslag, som ingått i sammanjämkningen, att lagen, om den genomföres, om 5 år skall revideras.

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafval mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.
(Forts.)

Öfriga medgifvanden af kammaren äro dels konsekvenser af dem, jag nu berört, dels ock af ganska ringa betydelse. Jag tror således icke, att man i likhet med en föregående talare kan tala om att Andra kammaren gjort någon kapitulation. Det är såsom en frisinnad morgontidning säger, att det slutligen bör ihågkommas, att Andra kammaren i alla händelser med afseende på ifrågavarande lagkomplex redan genomdrifvit sin vilja i större utsträckning än medkammaren.

Under dessa förhållanden och då jag håller före, att vårt folk såsom helhet taget väntar denna lagstiftning af oss, samt jag anser, att densamma tillgodoser båda parternas på arbetsmarknaden välförstådda intressen, finner jag mig icke kunna på mitt ansvar taga ett afslag, utan anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till sammanjämkningsförslaget.

Herrar *Riström, Ahlstrand* och *Karlsson* i Mo instämde häruti.

Grefve R. Hamilton: Herr talman, mina herrar! Under intrycket af den strejk, hvilken förlidet år utkämpades mellan tvänne mäktiga korporationer och hvarvid den utanför striden stående större delen af samhället nödgades med korslagda armar åse, hur frukterna af årtiondens arbete för höjandet af landets välstånd blefvo under få veckor tillintetgjorda, hur alla uppoffringar, som gjorts för höjandet af landets bärkraft voro förgäfvade — under intrycket därpå fordrar landet för närvarande en lag till värnande af samhällets intresse, till skyddande af arbetsfreden,

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafial mellan arbetsgivare och arbetare m. m. en lag, som så att säga vrider vapnen ur händerna på de stridande parterna. Till en dylik lag är jag, mina herrar, villig att i min ringa mån gifva mitt stöd och därför har jag också med min röst bidragit till utgången af Andra kammarens beslut i denna fråga, hvilket skedde för ett par dagar sedan.

Men det förslag, som nu föreligger, uppfyller icke de fordringar man har rättighet att ställa på en dylik lagstiftning. Genom att medgifva eller till och med legalisera sympatilockouten och sympatistrejken lägges i händerna på den för tillfället mäktigaste af de stridande parterna, ett vapen att användas till egen fördel, och därigenom kan måhända åstadkommas ett förnyande af 1909 års sorgliga händelser, ett vapen, som, därest storindustrin för tillfället är den mäktigaste, kan användas till att om icke tvinga så åtminstone gifva arbetarne anledning att utöfva ett tryck på den del af samhället, som är mest sårbar, där lockoutvapnet icke kan användas, ett område, där åtminstone hittills arbetsstriderna icke haft hemortsrätt. Jag syftar på jordbruksnäringsens område, icke allenast hvad beträffar det stora jordbruket utan såväl stora som små jordbruk, hvilka använda främmande arbetskraft. Man vill söka tvinga hela samhället att ställa sig på en af de stridande parternas sida, man vill öka omfånget för stridsfältet, under det att samhällets intresse är att få det minskadt till det minsta möjliga och att ställa största antalet medlemmar utanför striden.

Under debatten förliden tisdag uttalade herr justitieministern den uppfattningen, att det icke fanns någon möjlighet att åstadkomma en lagstiftning, som skulle kunna skydda vår jordbruksnäring för sådana olägenheter. Jag erkänner svårigheterna där vid lag, men vill påstå, att den lagstiftning, som skall kunna skydda densamma, måste gå ut på förbud mot strejk och lockout, hvartill måste komma bestämmelser om obligatorisk skiljedom, och dit hafva vi ännu icke hunnit, därför äro vi icke mogna.

Men då vi nu lagstifta, böra vi åstadkomma en lagstiftning, som hjälper jordbruket, och icke en, som stjälper detsamma. Denna lagstiftning synes mig följa de principer, som gälla i schackspelet, där det heter, att bonden är till för att offras upp. Ja, mina herrar, vi landtmän äro färdiga att offra oss, om det gäller samhällets i dess helhet väl, och det gäller fosterlandets väl, och vi äro också beredda att skänka vårt understöd i den mån vi kunna det åt industriens berättigade kraf, men det förefaller mig, att vi icke själfmant böra sätta hufvudet under industrialismens bila.

Man söker trygga arbetsfreden genom att göra den ena af parterna så mäktig, att den andra icke vågar upptaga striden, utan böjer sig för den starkares vilja. Jag kan icke finna, att ett sådant tillvägagångssätt är öfverensstämmande med rättvisans kraf, och i hvarje fall är det icke staten värdigt att lägga makt-

medel i den enes hand för att underkufva den andre. Staten skall vara mäktigast. Det är staten, som skall kunna, om icke hindra utbrottet af de inbördes krigen, så dock kväfva dem i sin linda. Det är icke i rustningens tecken, som man åstadkommer fred i samhället, utan det måste vara i afrustningens. Herr justitieministern yttrade också, att guerillakrigen, de små krigen, inom samhället vore de farligaste. Det är möjligt, att de äro det för en och annan enskild, men det är icke de små krigen, som sätta samhället i gungning, utan det är storlockouten och storstrejken, som göra det.

En sak till. Många anse oss efterblifna, men ingen torde bestrida, att man på vår hederliga landsbygd anser lockoutens och strejkens vapen såsom knappast hederliga vapen. Nu skulle vi lagstiftare gå att göra dessa vapen till lagliga — männe vi då trygga den arbetsfred, som landet önskar?

Herr talman, då jag anser, att det föreliggande lagförslaget icke värnar om samhällets intressen, och att det icke betryggar arbetsron, och under den förhoppning, att vi till ett kommande år, då vi väl ha att på grund af denna kammares beslut förvänta ett mer acceptabelt lagförslag rörande arbetsaftal, samtidigt skola få en lag om kollektivafstal, byggdt på Refvingelinjen, ber jag, herr talman, att få yrka afslag å sammanjämningsförslaget.

Herrar *Jonsson* i Gumboda, *Olofsson*, *Berglund* och *Bosson* instämde i detta anförande

Herr Gripénstedt: Herr talman, mina herrar! I en fråga af så afgörande vikt och betydelse som den förevarande är det efter mitt förmenande hvarje representants plikt att låta valmännen känna den ståndpunkt, han intager.

Innan jag i kammaren tillkännagifver denna ståndpunkt, vill jag meddela, att jag från Gnesta arbetarkommun mottagit en skrifvelse med uppmaning att icke understödja de lagar, hvarom nu är fråga. I öfrigt har intet uttalande härutinnan till mig gjorts, vare sig från arbetare eller från andra inom valkretsen, men jag vet gifvetvis, att meningarna där såsom annorstädes äro delade och att tveksamheten är stor angående lagarnas lämplighet. Ehuru jag delar en sådan tvekan, och ehuru den uppoffringen kännes tung att rösta emot flertalet inom det parti, jag tillhör, har jag efter mogen öfverläggning beslutat att gifva min röst åt sammanjämningsförslaget. Detta af följande skäl.

Jag kan icke inse att § 7 i lagen om kollektivafstal mellan arbetsgifvare och arbetare (motsvarande § 8 i utskottets förslag), i hvilken paragraf återfinnes stadgandet om sympatilockout och sympatistrejk, skulle hota föreningsrätten, hvilken rätt jag anser böra å bägge sidor lämnas absolut oförkränkt. Fast hellre, då

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafktal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.

(Forts.)

den ena parten, arbetsgifvaren, utan tvifvel skulle i den ekonomiska striden komma till korta, om sympatilockoutens vapen frantoges honom, torde följderna af ett sådant förbud blifva den, att arbetsgifvarne inriktade sina sträfvan den på att undvika alla kollektivafktal och att härigenom utvecklingen af organisationsrörelsen följaktligen skulle afstanna eller föras tillbaka.

Faktiskt finnes ju för närvarande intet hinder för vare sig sympatistrejck eller sympatilockout i hvilken utsträckning som helst, och ett antagande af lagförslaget i den del, hvarom jag talar, skulle därför icke skänka arbetsgifvarne någon ny fördel på arbetarens bekostnad. Tvärtom skulle paragraf 7, i dess af utskottet gifna formulering, väsentligt inskränka lockoutvapnets omfattning och förvandla det ifrån ett eventuellt anfallsvapen till ett enbart försvarsvapen.

Beträffande kollektivafktalslagen i öfrigt, vill jag blott såsom mitt omdöme uttala, att borttagandet af den ursprungliga § 9 torde vara ett verkligt tillmötesgående mot arbetarne och att lagens öfriga bestämmelser synas mig vara så afvägda, att de knappast kränka någondera partens berättigade intresse.

Helst hade jag visserligen sett att lagens giltighetstid blifvit inskränkt, men det är min fulla öfvertygelse att, om det skulle visa sig nödigt att vidtaga ändringar däri, detta ej skall möta större svårigheter än på hvilket annat lagstiftningsområde som helst, där stridiga intressen mötas.

Därest sammanjämningsförslaget antages, är så mycket gifvet på hand, att en individuell arbetsaftalslag utan tvifvel torde komma till stånd vid nästa riksdag, måhända lättare än om alltsammans nu faller.

Hvad som till sist och hufvudsakligast kommit mig att låta mina betänkligheter mot det hela falla, är dock det enligt min åsikt ytterst viktiga och icke minst för arbetarne förmånliga, positiva steget på förevarande lagstiftningsområde, att vi skulle få införd en särskild arbetsdomstol och att vi skulle erhålla en förbättrad och utvidgad lag angående medling i arbetstvister.

Af dessa skäl och då det program, på hvilket jag blifvit vald, icke, såvidt jag kan finna, står hindrande i vägen, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till det föreliggande förslaget.

Med herr Gripenstedt förenade sig herrar *Juhlin* och *Camitz*.

Herr Pålsson: Herr talman! Jag ber att få tillkännagifva, att jag kommer att rösta för afslag å föreliggande s. k. sammanjämningsförslag och detta af åtskilliga anledningar. Först och främst därför, att Refvingelinjen i sammanjämningsförslaget bortelimineras. *Som jordbrukare kan jag inte godkänna ett lagförslag, som ger så att säga helgd åt aftalsbrotten. Vi jordbrukare kunna inte använda lockouten, och strejk är för oss ruinerande*

under vissa årstider. Lockouten är ju i industriarbetsgifvarens hand ett tills vidare mäktigt vapen, om än min tanke är, att det blifvit betydligt öfverskattadt. I denna intressekamp emellan jordbruk och industri måste industrien gifva efter och offra lockoutvapnet under aftalstiden. Älska de detta vapen så högt, kunna de ju få användning för det emellan aftalstiderna, då äfven jordbrukare få stå risken af ruinerande strejker. Industrien kan dessutom genom riksafstal ordna aftalsfrågan så, att aftalen utlöpa vid samma tid.

En stor fara ligger däri, att om denna lag om kollektivafstal i dag bifalles, ett skrifvelseförslag enligt mom. 11 i utskottsberäkandet äfven bifalles, som skall föra fram lagen om vissa arbetsafstal till lösning nästa år. Ty bifalles denna lag nu, kommer den tvifvelsutänkt att stå som mönster för nästa års lagförslag, och då i denna lag brytande af aftal under vissa ej alltför snäfvade former legaliseras, kommer detta att äga rum äfven i den lag om vissa arbetsafstal, som i skrifvelseförslaget afses. Jag fruktar således, att om vi få principen om legaliserande af aftalsbrott nu fastslagen, kommer den att gå igen i lagen om vissa arbetsafstal, och då äro vi jordbrukare sålda. Det ligger således stor fara i, att förevarande lagförslag nu skulle vinna Riksdagens bifall och det från jordbrukssynpunkt. Landsbygdens befolkning kräfer tvifvelsutänkt en lag om arbetsafstal, men en lag, som skyddar arbetsfreden, och inte en lag, som anvisar utvägar att häfva aftalen.

Att hålla ett gifvet ord har dock tills dato varit rättesnöret för folk i allmänhet och utgjort den lagliga linjen. Att nu i dag fastslå, att ett gifvet till och med skriftligt ord kan häfvas af ena parten med lagens fulla medgifvande och under dess helgd, kan icke gagna den allmänna rättskänslan utan tvärtom. Skulle denna lag i dag blifva Riksdagens beslut och efter någon tid en strid utbryter af lika stor omfattning som 1909 års, och detta sker under lagens helgd och med dess fulla medgifvande, då ha väl menige man i detta land anledning att säga, att lagen är en fullständig humbug. Allmänheten kräfer arbetsfred och inte en lag, som ger råd om, hur aftalsbrott lämpligast skall ske.

Med detta har jag endast velat yrka afslag å föreliggande sammanjämningsförslag.

Herr Thyren: Herr talman, mina herrar! Jag har i denna fråga begärt ordet icke för att omvända någon, ty jag antager, att med den långa behandling, som ärendet nu haft i kammaren, hvar och en har definitivt fattat sin position, utan jag har begärt ordet för att, i betraktande af frågans särskilda vikt och därför att jag står utanför partierna, få tillfälle att öppet och otvetydigt förklara, att jag kommer att rösta *mot* förslaget och för att i största korthet framlägga de skäl, som bestämt mig därtill.

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafstal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.

(Forts.)

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafstal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m. Då nu alla torde vara teoretiskt ense om, att redan vanlig strejk och lockout och ännu mycket mer sympatistrejck och sympatilockout är något ondt, som borde såvidt möjligt arbetas bort, skall jag icke inlåta mig på de allmänna resonemang, som höra dit. Lika litet skall jag spilla tid på att utveckla några rättfärdighetshänsyn med afseende på lagens olika verkan på den ena eller andra klass, hvarom här är fråga, utan jag skall inskränka mig till att se på de praktiska verkningarna af lagen, om den nu ginge igenom i föreliggande skick, och sålunda hålla frågan så »realpolitisk», som jag kan.

(Forts.)

I det afseendet har man på sista tiden hört ganska ofta framhållas, åtminstone i pressen, ungefärligen denna argumentation: Om man anser, att sympatilockout och sympatistrejck är något ondt, som bör såvidt möjligt bortarbetas, då måtte det väl vara allt skäl i världen att taga just denna lag såsom i hvarje fall ett första steg, ty den inskränker ju dessa fenomen till undantag. Ja, om jag helt och fullt kunde instämma i detta argument och se saken så, skulle jag utan tvifvel komma till ett annat slut, än jag gjort. Men jag kan icke se den så, utan för mig är denna inskränkning mera sken än verklighet. Ty ser man på de villkor, som paragrafen uppställer för att sympatistrid skall få ske, alltså det, som skulle göra fallet till undantag, så finner man att i själfva verket dessa villkor knappast äro mera än en ren formalitet. Lagen säger: vill ni göra sympatistrejck och sympatilockout, så skall ni iakttaga en viss regel: ni skall nämligen sörja för att det förefinnes en utomliggande tvist, till hvilken ni kan anknyta eder strid. Kan man påstå, att det i realiteten skulle finnas någon svårighet att finna denna anknytning? Helt visst ytterst sällan. Det låter sig så godt som alltid göra att få fram en sådan utomliggande tvist, till hvilken fallet kan anslutas, och så blir det en *laglig* sympatiinställelse. Och hvad beträffar förlikningsbestämmelserna, så innebära de visserligen något *uppskof* men icke mera. Jag anser mig sålunda berättigad säga, att detta, som står skrifvet i form af undantag, kommer att i verkligheten förvandla sig till regel, och att det sålunda icke är mycket bevändt med den där inskränkningen, som skulle ligga i dessa bestämmelser.

Men vore det nu ingenting annat än detta, så ginge det ändå an. Jag måste emellertid gå ett stort steg vidare i samma riktning. Så som saken nu ligger i vårt land, och med hänsyn till de sympatistriden, som för närvarande skulle kunna tänkas uppstå, så finnes *nu* i vissa fall ett ganska mäktigt hinder, hvilket skulle totalt sopas bort eller åtminstone mycket försvagas, om detta förslag blefve lag. Hvad är det, som i själfva verket gör, att vi i vårt land, äfven där det icke stode enskilda arbetsaftal i vägen, troligen icke skulle för närvarande få bevittna mjölkningstrejk och skördestrejck i större utsträckning? Hvad är det, som

gjort, att vi icke redan fått bevittna sådana? Jo, det är alldeles klart, att det är *rättsinstinkten*, som hittills ryggat tillbaka för detta yttersta medel, skördestrejk och mjölkningsstrejk. Detta område har varit »tabu». Hittills har rättsinstinkten så verkat och kommer också att så verka, om den får lof att vara i fred. Men den får icke vara i fred genom denna lag, hvilken formligen ger ett slags anvisning åt rättsinstinkten att här modifiera sig. Den förklarar: om de yttre villkoren, formaliteterna, äro uppfyllda, då är ni »*oförhindrad*» att vidtaga åtgärder af sagda beskaffenhet» för att bispringa edra stridande kamrater. Då är ni »*oförhindrad*» att göra en skördestrejk eller en mjölkningsstrejk, förutsatt visserligen, att det icke kommer något enskildt arbetsaftal i vägen. — Liksom sålunda den för närvarande af rättskänslan obetingadt förbjudna skördestrejken och mjölkningsstrejken göres i princip laglig enligt denna bestämmelse, så träffar utvidgningen öfver det för närvarande tillåtna utan tvifvel äfven industrien; äfven där måste sägas, att rättsinstinkten *ni* i många fall skarpt sätter sig emot sympatistrejck och sympatilockout, där den i framtiden med denna lag svårligen skulle kunna så göra.

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafstal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.
(Forts.)

Om det nu är så, så blir nästa fråga: hur kommer detta utvidgande att verka? Hvad kommer detta öppna legaliserande af sympatistrejck och sympatilockout att medföra i praktiken? Jag skall först nämna några ord om industrien och sedan om jordbruket.

Jag tror för min del, att om man får gå ut från den förutsättningen, som tydligen industriintresset för närvarande gör, nämligen att sympatilockouten är i nuvarande situation ett vida starkare vapen än sympatistrejken, att den utgör en bom, öfver hvilken icke arbetarne komma, då ligger den frestelsen nära till hands för arbetarne att skaffa sig ett annat vapen, med hvilket de kunna komma att ligga öfver. Vi veta från utlandet, att det finnes sådana medel, olagliga visserligen, men de finnas. Om sympatilockouten i det hela, hur ömmande än omständigheterna må vara, dock är af lagen garanterad och godkänd, så behöfver man endast taga ett litet steg utanför det vidgade lagliga området för att komma till sådana åtgärder såsom sabotage d. v. s. uppsåtligt minskande och försämrande af arbetsprestationen, uppsåtligt störande af driften o. s. v. Jag vet väl, att det kan dragas upp juridiskt skarpa gränslinjer mellan dessa åtgärder och sympatilockouten, men vi måste komma ihåg, att det här icke är fråga om disputationer i en juridisk fakultet, utan om huru dessa begrepp framställa sig för arbetarne, hvilka icke kunna väntas vara tillgängliga för juridiska finesser. Om arbetarne i Skåne »*lagligen*» midt under pågående aftalstid lockoutas på grund af en tvist i Medelpad, hvarmed de intet hafva att göra, och man lugnar dem med att denna åtgärd, hvilken är nödig för att arbetsgifvarne må upprätthålla balansen, kan »härledas ur kollektivaf-

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafktal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.

(Forts.)

talets begrepp» och icke strider mot de på obestämd tid slutna personliga aftalen, så lär det ofta blifva svårt, att, då strejken icke kan med någon effekt användas och de i stället komma på tanken att »hålla balansen uppe» medelst sabotage etc., afhålla dem derifrån med det argument, att sistnämnda åtgärder icke »kunna härledas ur kollektivafktalens begrepp».

Häremot vill man kanske svara — och det är det enda svar jag hört gifvas mot dessa farhågor — att något sådant som sabotage icke ligger i den svenska folkkaraktären, ty äfven om svenskarne kunna vara häftiga och envisa i striden, så äro de dock till sin natur ärliga och så beskaffade, att de icke komma att blanda sand i mjölet o. d. Ja, de äro kanske ärliga, men man vet icke huru det kan bli, om vi gifva oss in på en sådan snedvridning af rättsinstinkterna, som det föreliggande förslaget innebär. Man må här ej förbise, att det är stor skillnad mellan hvad som faktiskt *tolereras* i samhällslifvet och det, som *approberas* af lagstiftningen. Man får akta sig att sätta likhetstecken mellan dessa båda. Något kan finnas och tillåtas att finnas, men det är icke detsamma, som att samhället uttryckligen godkänt det.

Jag skall här tillåta mig en historisk erinran: hvem hade för 20 à 30 år sedan, då industrialismen började här i landet, kunnat tänka sig, att det bland svenska folket skulle växa upp ett så pass omfattande och intensivt *klasshat*, som här nu onekligen finnes? Om någon profet stått upp och manat oss att vara försiktiga med den industriella utvecklingen, att göra det bra för arbetarna genom arbetarbostäder, pensionering och liknande åtgärder för att icke frammana strid och hat; att sålunda nöja oss med en långsammare ekonomisk utveckling och taga det säkra för det osäkra — ja, då skulle en sådan olycksprofet ha blifvit rakt afvisad, och man skulle åberopat de »*praktiska*» skälen för att få den stora vinsten genast. Af detta exempel tror jag, att vi kunna lära oss, att det kanske icke är så uteslutet, som man stundom får höra sägas, att vår nation skulle kunna drifvas in på den vägen jag nyss antydde.

Beträffande vidare jordbruket, äro alla ense om att *lockoutens* vapen för arbetsgifvarne är föga värdt. Det är för litet sagdt, att det är tveeggadt; det har endast *en* egg, och denna vänder sig mot den, som drager vapnet. *Strejken* däremot är så mycket mera användbar, och jag kommer då särskildt tillbaka till hvad jag nyss sade om skördestrejk och mjölkningsstrejk. Hvar finnas för arbetsgifvaren några garantier mot en sådan eventualitet? Man kan verkligen icke finna ut några sådana, såsom förslaget *nu* ligger. I detta sammanhang får man höra sägas, att industrien skulle kunna komma jordbruket till hjälp genom masslockout. Men denna hjälper icke, ty strejken i jordbruket verkar som en blixtnabb stöt. Skadan är skedd, innan industrien hinner fram

med sin parad. Man kan icke lita på folkopinionen eller att man skulle få frivillig hjälp i skördarbetet. Detta kunde tänkas nu med landtarbetarstrejken i ringa omfång. Men om vi tänka oss att de förekomma i större omfång och att rättsinstinkten grumlas genom en sådan bestämmelse som den om sympatistridernas laglighet, då tror jag icke, att denna parad är mycket att lita på. I själfva verket är det enda, som fattas, att landtarbetarna hinna organisera sig och att de, liksom arbetsgifvarne inom industrien, genomdrifva kollektivaftal, jämte personliga aftal på obestämd tid. Sedan vet jag verkligen icke hvad som skulle kunna föras fram till skydd för jordbruket, då man släppt det *enda* verkliga skyddet, nämligen rättsinstinktens starka ogillande af skörde- och mjölkningsstrejkerna. Det är sant, att det praktiska organiserandet af landtarbetarna i detta fall icke går i en handvändning. Det beror på omständigheterna, hur pass fort det går. Men rörelsen har redan börjat. För det stora jordbruket och för det lilla måste det ställa sig mycket olika i detta afseende, och för de delar af landet, där man har utvecklade kommunikationer och täta förbindelser, måste det ställa sig olika i jämförelse med dem, som icke ha sådana. Det blir skillnad mellan Skåne och Härjedalen, mellan en storbonde och en mindre jordbrukare, som blott har en dräng. Men på alla jordägare ända ned till den gräns, där jordbruket kan skötas ensamt af ägaren med hustru och barn, kan detta förhållande verka, låt vara att verkan blir allvarsammare för de större jordbrukarna, såvida den icke *på topparna* skulle neutraliseras därigenom att dessa *störste* jordbrukare samtidigt ofta nog äro aktieägare i industriella företag, så att det ena tager ut det andra. Men bortsett härifrån är det gifvet, att ju större jordbruket är, desto farligare är en skördestrejk, och man skall icke trygga sig vid tanken på att detta är ett sätt att upplösa jordbruket i smådelar och arbeta för egnahemssystemet, något som man också hört sägas. Beträffande de olika landsdelarna, är det uppenbart, att ju mera utvecklade kommunikationerna äro, ju mera de värnpliktiga förläggas till städerna, ju mera befolkningen cirkulerar mellan städer och landsbygd, korteligen ju mera det hela blandas om hvart annat, desto allvarsammare blir frågan om organiserandet af landtarbetarna, och vi få icke lof att såsom en omöjlighet afvisa tanken, att detta skulle kunna vara fullbordadt inom något tiotal af år. Ha vi kommit dit och jordbruket icke har någon garanti, hvarigenom sympatistrejker skulle vara uteslutna, kommer det att stå fullständigt utan skydd, såvidt jag förstår.

Man skulle kanske mot alla dessa resonemanger kunna invända, att alltsamman blott är *möjligheter*, mera skapelser af fantasien än verklighet. Men, mina herrar, all lagstiftning måste röra sig med fantasi, såtillvida som det gäller att *i förväg* beräkna, hur de mänskliga lidelserna komma att reagera mot de lagbestämmelser, som man

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivaftal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.

(Forts.)

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafial mellan arbetsgifvare och arbetare m. m. vill införa. Och här gäller det ännu mera fantasi än i vanliga fall, eftersom det här är fråga om en lagstiftning, som hittills icke har motsvarighet någonstädes. Man får tänka efter på förhand, hur den kan slå ut, och lagstiftaren riskerar, därest han räknar fel, att bli uthvisslad som en dålig dramaturg, hvilken felräknat sig på de mänskliga lidelserna. Och hvad mera är, han får bära *ansvaret* för de högst reella följder, som framgå ur hans misstag.

I detta sammanhang vill jag lägga till, att det förefaller mig ganska obefogadt, då åtminstone pressen så mycket betonat, att motståndet mot sammanjämningsförslaget egentligen skulle vara af *politisk* natur, och särskildt, att åberopandet af jordbruksintresset icke skulle vara annat än svepskäl för dylika bakomliggande politiska motiv. Bortsett från hvad som i öfrigt kan anföras, torde det vara tillräckligt att erinra om att, enligt hvad vi alla känna, inom Första kammaren ungefärligen detsamma, som jag här sagt, uttalats af personer, som man förvisso icke kan misstänka för att draperera sina argumenter som en skyddskåpa kring radikalism.

Mot det anförda skulle nu på sin höjd kunna ställas något sådant praktiskt skäl, som att det skulle vara förenadt med våda att uppskjuta lagstiftningen; bättre något, hvad som helst, nu genast, än att vänta. Jag är öfvertygad om att någon sådan våda icke finnes. Industrien skall, såvidt jag förstår, icke lida någon allvarlig nöd, om man nu uppskjuter afgörandet. Det är ju icke fråga om »Refvingelinjen», utan det är fråga om att låta allt vara vid status quo, låta det vara som det är; att industrien skall få ha det alldeles precis som hittills. Den har ju sympatilockouten till sitt förfogande, om ock icke garanterad genom någon rättsregel i lagen. Industrien har hittills icke behöft någon sådan garanti och den torde kunna hjälpa sig tillsvidare som hittills.

Jag vill lägga till, att jag icke kan finna något skäl till anmärkning mot regeringen, för det den lagt fram förslaget, sådant det är. Jag vill åberopa hvad den förste talaren antydde, att det är till sakens stora fördel, att frågan kommit fram som den gjort till debatt i Riksdagen, och att den kan utbredas för folkets ögon, och ligga till sig och mogna till nästa riksdag. Jag anser, att detta är mycket bättre än om man låtit den vara begrafven i någon kommitté. Det är orimligt att begära, att man i denna svåra fråga, där man icke har någon utländsk lagstiftning att gå efter, vid första försöket skulle lyckats finna en acceptabel lösning. Men det är högst lämpligt, att man lagt fram frågan så pass utredd, som den är, och att man låtit lagen diskuteras och låtit alla tänkande människor och politiskt intresserade bilda sig en mening om densamma. Och det lär knappast vara tvifvel om, att vi till nästa riksdag kunna komma till positivt resultat.

I detta afseende vill jag slutligen anmärka, att det förefaller mig, som om det nog kunde finnas mera än en väg att lösa frågan. En väg, som officiellt kommit fram, har blifvit hårdt afvisad på de flesta håll. Den gick ut på, att man skulle *skilja industri och jordbruk* och låta ifrågavarande regler gälla endast för industrien och icke för jordbruket. Men den vägen duger icke, ty arbetarna skulle då genast kunna framställa den befogade anmärkningen, att det vore en klasslagstiftning. De skulle säga: ni låter arbetsinställelserna finnas, där de passa er, men icke där de passa oss, och därpå hade man ingenting att svara. Man skulle nu kunna tänka sig den teoretiska möjligheten, att man alldeles skilde industrilagstiftningen från den öfriga och uppställde bestämmelser, som på andra håll vore till industriarbetarnas förmån och därigenom kunde uppväga den nackdel de skulle ha af sympatiinställelsernas legalisering. Men detta vore en svår och lång och till sist föga tillfredställande lösning.

Tvänne andra vägar äro bättre. Den ena består däri, att man upptager tanken på *tidsbegränsning*. Men jag tror för min del icke, att det skulle gå för sig att, såsom här är föreslaget, skapa en lag, om hvilken, i dess helhet, man på förhand bestämde, att den skulle gälla i fem år och sedan vara slut. Jag röstade mot det förslaget i kammaren, och det af skäl, som jag nu icke vill upptaga tiden med att anföra. Men jag tror, att man såtillvida kan upptaga tanken och få något positivt af den, att man skapade en lag, som gällde obegränsadt alldeles som en vanlig lag, men innehölle ett stadgande att uti aftal, som inginges före viss tid, t. ex. inom fem år — eller låt vara något längre — från lagens ikraftträdande, medgifvande om sympatilockout och sympatistrejck finge med laga verkan intagas.

En annan linje, på hvilken man äfven torde kunna komma fram, vore att göra lagstiftningen om arbetsdomstolen med hvad därtill hör till hufvudsak och nöja sig med de yttersta konturerna af kollektivafstalslagen. Man kunde då resonera så här: när arbetsdomstolen en gång kommit till stånd får den liksom de gamla handelsdomstolarna, och äfven andra domstolsinstitutioner i rätthistorien, så småningom skapa lag genom att behandla det ena aftalet efter det andra, så att den härigenom uppkomna rättspraxis kan läggas till grund för blifvande afgöranden.

Jag tror, som sagdt, att hvilket af sistnämnda båda sätt man skulle taga upp, så vore det fullkomligt tänkbart att nästa riksdag bringa frågan i hamn. Och då jag tror, att det är vida att föredraga att vänta framför att nu slå till och därmed i lagen sanktionera en för samhället nästan lifsfarlig — eller i allt fall allt annat än tillrådig — princip, så ber jag, herr talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman, mina herrar! Jag

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafstal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.
(Forts.)

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafताल mellan arbetsgifvare och arbetare m. m. skulle kunna inskränka mig till att i hufvudsak instämna med den siste talaren i hans sakliga anförande, men jag har dock en särskild anledning att därjämte yttra några ord. I dag på morgonen mottog jag i slutet kuvert ett urklipp ur en lika sanningsälskande som samhällsbevarande tidning, där under rubriken: »Den öppna omröstningen» och »De vågade sig ej fram», bland annat smått och godt, det heter med afseende å behandlingen af den föreliggande frågan eller rättare sagdt dess föregående behandling i Riksdagen:

»Under storstrejkens dagar hörde vi stora ord om själfständighet mot socialisterna från sådana män som herrar Persson i Tällberg, Olsson i Fläsbro, Ericsson i Vallsta m. fl. Nu — inte ett knyst?

Hur fullständigt socialistpiskan fullgjort sitt värf, framgår bäst däraf, att hvar motsägelsens röst helt enkelt betecknas som en »frondör». Endast tre vågade gifva sig tillkänna. »Det väntades ett par till, *men de vågade icke.*»!

Märk väl, att det är partiet med den öppna omröstningen på sitt program, där ställningen nu är sådan, att man icke *vågar* offentligt uttala sin mening! I en skarpare belysning kan programpunkten öppen omröstning icke ställas.» — Jag har ansett mig böra uppläsa detta — urklippet innehåller mycket mera godt dessutom — för att visa hur angelägen man är på visst håll att ställa alla frågor i partibelysning, och hur angelägen man är att söka ignorera vår öfvertygelse, och att man vill göra gällande särskildt gentemot det liberala partiet, att det endast är partisympunkter och icke sakliga skäl, som där göra sig gällande. För min del får jag säga, att jag vågar stå för min mening, äfven när den går emot socialdemokraternas mening, men jag vågar också stå för min mening, när den går i samma riktning som socialdemokraternas; och jag vågar äfven uttala och stå för min mening, när den går med regeringen, liksom jag vågar stå för den, när den går emot regeringen. Men, mina herrar, jag vågar icke handla mot min öfvertygelse. Vare detta sagdt om den saken. Jag tror icke man med fog kan slunga ut den beskyllningen mot det liberala partiet, eller mot mig, att vi icke våga stå för vår mening. Jag vågar göra detta äfven nu, men det betyder icke, att man nödvändigtvis behöfver yttra sig i hvarje fråga, ty det vore ju orimligt. Jag skall nu blott yttra några få ord om den föreliggande frågan.

För mig stå den gångna sommarens händelser i lika sorgligt som lifligt minne. Den strid, som då utkämpades mellan arbetsgifvare och arbetare, framkallade fruktan och oro inom vida kretsar utöfver hela vårt land. Arbetarna fingo underkasta sig stora försakelser och umbäranden, och industrien tillfogades stora förluster. Hvad var då naturligare, än att man öfverallt ute i landet hoppades, att de lagstiftande myndigheterna, framför allt

regeringen, skulle framkomma med ett förslag, som i möjligaste mån skulle motarbeta och begränsa dessa strider, och som, så vidt möjligt var, skulle kunna vrida dessa våldsamma vapen, lockout och strejk, ur händerna på de stridande parterna? Men huru besvikna ha vi icke blifvit, då vi fingo se det föreliggande lagförslaget, där man i stället för att försöka vrida dessa vapen ur händerna på de stridande, tvärtom vill legalisera dessa hemska vapen, lockout och strejk. För min del har jag sålunda, oaktadt jag så gärna önskade en lagstiftning på detta område, icke kunnat ge min röst åt vare sig Kungl. Maj:ts eller utskottets förslag, och jag kan heller icke i dag ge min röst åt detta sammanjämningsförslag, ifall det förtjänar ett sådant namn. Det synes mig knappast att man kan kalla det så. Ty det är denna kammare, som fått ge efter på nästan alla punkter — åtminstone kan man icke säga, att denna kammares ledamöter i utskottet fått mer än två tiondedelar af hvad de önskade, då däremot Första kammarens fått åtta tiondedelar af hvad man på den sidan önskade. Det är sålunda, såvidt jag kan förstå, icke något sammanjämningsförslag, som här föreligger.

Jag måste lifligt beklaga, att vi icke fått ett lagförslag, hvar till jag kan ansluta mig. Ty jag tror för visso, att landet väntar på, att en lagstiftning på detta område skall komma till stånd. Men jag kan icke annat än instämma med den siste talaren, då han sade, att det till och med skulle vara farligt att ta det nu föreliggande förslaget. Jag tror, att det vore nyttigt, om förslaget finge ligga till sig under ett år, så att vi kunde få tid att närmare tänka på saken och framför allt för att regeringen skulle kunna hinna utarbeta ett mera acceptabelt förslag. Vi ha nu varit i tillfälle att från landtmannahåll uttala de fordringar, som vi ställa på ett sådant förslag, fordringar, som hittills kanske varit tämligen främmande för regeringen. Om regeringen då till nästa riksdag framlade ett nytt förslag, kunde man hoppas, att detta bättre skulle tillfredsställa de billiga och rättmätiga anspråk, som man har rättighet att ställa på en lag af sådan betydelse. Det är tydligt, att man icke genom lagstiftningsåtgärder kan få folk att hålla tro och loften, men man kan dock genom lagstiftning stadga äfventyr för brytandet af ingångna aftal.

Jag har för min del uttalat mig mycket starkt mot det sätt, hvarpå man uppträdde särskildt från socialdemokratiskt håll förliden sommar. Men när jag gjorde detta, skola herrarna icke mena, att jag uttalade klander mot arbetarna, ty öfver hufvud taget skötte de sig mönstergillt. Mitt klander gällde ledningen. Striden var af sådan beskaffenhet, att samhället sattes i gungning, och efterkänningarne af den strid, som då utkämpades, göra sig gällande än i dag och komma att göra sig gällande ganska lång tid framåt.

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafstal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.
(Forts.)

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafstämning mellan arbetsgifvare och arbetare m. m. Plikten torde emellertid mana oss litet hvar att noga betänka oss, innan vi på detta område acceptera ett lagförslag, som tilläfsventyrs icke skulle kunna förbättra ställningen utan snarare försämra den. Vi ha ingen lag på detta område nu, och jag är färdig att säga, att det torde vara bättre att vara utan lag, än att ha en lag, som legaliserar dessa ohyggliga vapen.

Nu komma arbetsgifvarna och säga: vi kunna icke släppa detta vapen, som heter lockout. Ja, hur skall man då under sådana förhållanden kunna vinna frid och ro på arbetsmarknaden? De som göra sig till arbetarnas speciella representanter vilja å andra sidan icke ha någon lagstiftning alls. Då tror jag, att det är de mera sansade elementen, som få bringa frågan fram till en lycklig lösning. Jag vill säga, att jag icke rättar mig efter arbetarnas speciella representanter, — jag menar därmed socialdemokraterna — och icke heller efter arbetsgifvarnas speciella representanter, utan jag tror, att man bör se på landets bästa i dess helhet och söka få fram ett lagförslag, som icke går någon af dessa parter helt till mötes, utan som har samhällets väl till utgångspunkt. Jag förstår väl, att regeringen med det nu föreliggande förslaget hoppats, att den i någon mån skulle kunna vinna detta mål, men då jag för min del icke kan finna, att det är möjligt att vinna detta mål genom att bifalla det föreliggande lagförslaget, kan jag, herr talman, icke komma till annat resultat, än att jag nödgas yrka afslag på det föreliggande sammanjämningsförslaget.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Petersson: Herr talman, mina herrar! Jag hade verkligen icke tänkt att uppträda under denna debatt. Ty, då det är fråga om att kamraren skall besluta öfver ett sammanjämningsförslag, som utskottet framställt, så torde, såvidt möjligt, vederbörande minister icke böra vidare taga till orda. Att jag nu gör det beror på, att saken utaf ett par föregående talare, särskildt professor Thyrén, förts in på de realiteter, som vi diskuterade förra gången, och jag skulle därför icke anse mig försvarad med att saken afgjordes, utan att dessförinnan från min sida sagts några ord — låt vara utan vidare förberedelser.

Professor Thyrén talade om rättsinstinkten och det skadliga däri, att lagen genom att legalisera arbetsinställelser i vissa fall, skulle så att säga släcka ut den rättsinstinkt, som hittills funnits och som vill göra dessa strejker och lockouter och öfriga arbetsinställelser till någonting orätt. Ja, mina herrar, jag är fullständigt ense med honom däruti, att det varit bäst om den rättsinstinkten aldrig blifvit rubbad. Men början och upphofvet till den förändrade uppfattningen om dessa ting som numera inträdt, den sammanfaller med industrialismens intåg här i landet. Tro mig, man reagerade förvisso på många håll mot strejker och arbets-

inställelser äfven på industriens område, när dessa först började användas. Men i den mån man blef van vid dem, gick det in i det allmänna medvetandet, att sådant var tillåtet och att detta vapen, fick användas då man icke kunde reda sig på annat sätt. Denna uppfattning kommer ock med naturnödvändighet att utvidgas öfver allt vidare områden. Därför tror jag, att lagstiftningen för framtiden måste räkna med verkligheten sådan den är och med en dylik utveckling. Det hjälper icke att man tiger om dessa maktmedel; man får när man lagstiftar, taga hänsyn till, faktiskt föreliggande förhållanden och inrätta sig därefter. Emellertid bör jag med afseende härpå säga ännu något. När man synar dessa saker i sömmarne, måste man medge, att det, juridiskt taget, icke behöfver vara fråga om något otillåtet medel. Om lagstiftningen kan komma därhän att få fastslaget, att aftalad arbetstid skall iakttagas, att således en arbetare, först sedan han sagt upp sitt aftal och tiden är ute, är berättigad att antaga annat arbete eller om han så vill lägga armarne i kors och göra ingenting, så finnes därefter rättsligen sedt intet otillbörligt i om han gör det ena eller det andra. Man måste därför i lagstiftningen anse och behandla dessa strejker och lockouter såsom ett användande af den naturliga rätt, som ingen ifrågasatt att fränkänna vederbörande, att låta ett arbetsaftal upphöra i laga ordning. Då ligger däri icke något stötande för rättsinstinkten, det vägar jag påstå.

Så öfvergick professor Thyren till att tala om förhållandena vid jordbruket. Jag försökte klarlägga dessa, då jag förra gången hade ordet i den här frågan, och därutöfver har jag nu mycket litet att säga. Något vill jag dock erinra om för att icke hans uppfattning skall stå alldeles oemotsagd.

För jordbruket, mina herrar, passar icke kollektivafstal i allmänhet. Men organisationens utbredning inom jordbruket, som herr Thyren talade om, går sin gilla gång framåt med samma nödvändighet, som den gått inom industrikretsarne. Jag tror icke, att herrar jordbrukare kunna slippa ifrån att räkna med sådana förhållanden. Då ha de två vägar att välja. Den ena är att försöka reda sig med organiserade jordbruksarbetare och med dem uppgöra kollektivafstal och enskilda arbetsaftal på samma sätt som nu sker på andra håll. Den andra är att försöka undgå dessa slag af aftal, och få nödig arbetskraft under personliga arbetsaftal ensamt. Jordbruksarbetarne skulle då anställas genom sådana tjänsteaftal, som närmast motsvaras af dem som nu afses i tjänstehjonsstadgan. Men vare sig den ena eller den andra aftalsformen användes, så finnes det icke mer än ett medel att använda, för att vinna nödig trygghet, detsamma som användes på andra områden, men detta är också så godt som osvikligt, — det nemligen att bestämma sådan aftaistid eller sådan uppsägningstid, som kräfves för att säkerställa mot förödande

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafstal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.
(Forts.)

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafial mellan arbetsgifvare och arbetare m. m. arbetsinställelse. Denna tid måste vara så afpassad, att jordbrukaren kan reda sig under alla förhållanden, äfven om det skulle inträffa, att en eller flera arbetare sade upp sig och ginge sin väg, när aftalstiden var slut.

Detta är den väg, på hvilken jordbruket har att söka åstadkomma stabila förhållanden, och kan det icke komma fram på den vägen, så hjälper ingen lagstiftning, äfven om den innehölle den s. k. Refvingelinjen, ty den har, så vidt jag kan förstå, icke något verkligt värde för jordbrukarne. Arbetarne ha ju alltid rätt att säga upp sitt aftal till upphörande och gå sin väg när aftalstiden är slut. Sympatilockout och sympatistrejck, som herrarne äro så rädda för, äro mildare former för en sådan efter aftalad arbetstids eller uppsägningstids slut igångsatt arbetsinställelse, som en person aldrig kan hindras att göra. Det är nog en missuppfattning af kollektivafialens innebörd, som ligger under den föreställningen, att kollektivafialen skulle garantera fortgången af arbetet under den tid, kollektivafialen består. Men så är icke förhållandet.

(Forts.)

Jag skall icke uppehålla tiden längre. Jag tror nog, att de herrar, som fört jordbrukets talan, ganska mycket misstagit sig om innebörden af de lagstadganden, som de ansett för jordbruket så olämpliga.

Herr Ekman i Göteborg: Herr talman! Jag anser mig i korthet böra tillkännagifva, att jag i hufvudsak i enlighet med den uppfattning, som under denna debatt uttalats af herr Gripenstedt, ämnar lämna min röst åt utskottets sammanjämningsförslag.

Herr Thor: Herr talman! Jag vill härmed endast meddela, att jag kommer att rösta för det föreliggande förslaget. Men på samma gång vill jag till protokollet anteckna som min mening, att om detta lagförslag nu faller, skulden härtill är att söka icke endast hos dem, som nu rösta emot detsamma, utan i mycket hög grad hos dem, som icke velat gå med på Andra kammarens beslut att utrusta lagen med endast temporär giltighet. Hade detta beslut beaktats vid sammanjämnningen, så äro alla skäl för handen att antaga, att lagen icke endast antagits utan äfven beslutats med stor majoritet. Jag beklagar, att så icke har kunnat ske, men majoriteten i utskottet och dess hufvudmän ha så velat. Jag skall emellertid bidra till, att ett positivt beslut i år fattas, och yrkar därför bifall till sammanjämningsförslaget.

Herr Räf: Herr talman! Då professor Thyrén hade ordet, rörde han sig med begreppen orsak och verkan. Men då det är fråga om att bedöma orsak och verkan på det psykologiska

området, så kan en person, äfven om han är professor, lätt misstaga sig. Herr professor Thyren tycktes också själf ha en kännning af denna möjlighet i fortsättningen af sitt anförande. Jag må säga, att under den tid af 30 à 40 år jag kunnat förskaffa mig erfarenhet såsom arbetsgifvare har man om mitt förhållande till mina arbetare många gånger sagt: den taktik du följer leder till detta och detta svåra. Men jag har aldrig sett, att detta och detta har inträffat, utan det har alltid gått rätt så bra hvad beträffar förhållandet emellan arbetarne och mig. Så kan det förhålla sig med dylika förutsägelser.

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafstal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.

(Forts.)

Det var dessutom en sak i herr professor Thyrens anförande som jag väntade att få höra närmare om. Han sade nämligen, att han skulle komma till frågan om, huru utskottets förslag skulle verka på jordbruket och i sammanhang härmed skulle han utreda den sida af kollektivaftalet, som finnes inrymd i senare delen af § 8, numera § 7. Jag föreställer mig, att han återkommer till denna sak, då ju detta är tämligen nödvändigt, såvidt man skall få ett riktigt klart begrepp om herr professorns ställning till hela saken i fråga.

Jag har under den tid, jag suttit som suppleant i utskottet, väntat gång efter annan att få höra, huru juristerna praktiskt taget skulle lösa de svårigheter, som uppstode, i den händelse § 8 (numera § 7), enligt reservanternas förslag skulle antagas, d. v. s. att sympatilockout och sympatistrejck skulle förbjudas. Jag tror, att vi äga rättighet icke endast att höra vanliga resonemang utan äfven att fordra af motståndarne till saken i fråga, att de säga ut, huru de tänkt sig, att man skall ställa sig i en viss gifven situation, en situation, som man icke behöfver tillskapa med god fantasi, utan en situation, som hvar dag finnes och så att säga hvilken stund som helst kan inträffa för en arbetsgifvare. Huru skulle herrar Schotte och Sandström med flera andra, som yttrat sig emot utskottets förslag här i dag, bära sig åt, om de voro disponenter för bolag, som tillhörde eller icke tillhörde någon af arbetsgifvareorganisationerna och under förutsättning, att detta bolag fabricerade en exportartikel, som under det förflutna året icke lämnat någon vinst, utan tvärtom en förlust af fem eller tio procent på hela aktiekapitalet, att såväl priset för råvaran som frakten befunne sig i stigande, men att bolagets offerter på den utländska marknaden, i London, Antwerpen, Hamburg o. s. v. möttes af den amerikanska konkurrensen eller annan utländsk sådan, och att dessa konkurrenser i utlandet ha ingalunda funnit sig nödsakade att höja sina priser, utan tvärtom ha de bibehållit dem vid den föregående nivån eller till och med sänkt den. Vidare har det exporterande bolaget ifråga träffat sådant kollektivafstal med svenska arbetareförbundet, att såväl arbetareförbundets arbetare som också de organiserade arbetarne ansåge arbetspriserna vara mycket goda,

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafstal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m. och arbetarne därför belåtna. Men som bolaget saknar arbetsafstal med socialdemokraterna, så begära dessa afstal samt yrka — hvilket ingalunda är ovanligt — 20 procents förhöjning i lönen vid äfventyr af strejk, blockad och bojkott. Nu råkar det dessutom vara så i många fall, att socialdemokraterna verkligen förstå sig på sättet att i en organisation inlocka de allra viktigaste arbetarne inom ett etablissement. Jag antager sålunda, att arbetarne i den maskinella afdelningen, tillhöra socialdemokratiska organisationer.

(Forts.)

Nu fråga jag: hvilka utvägar och hvilka medel erbjuda reservanterna i dylikt fall som skydd för arbetareförbundets arbetare, de oorganiserade arbetarne och affärens ledare gent emot socialdemokraternas tre eller fyra vapen, nämligen strejk, blockad och bojkott i den stora organisationens hand? Hvilka vapen lämnas oss i händerna för att skydda icke endast oss själfva personligen, ej heller endast affären utan äfven dessa svenska arbetareförbundets och oorganiserade arbetare, så att de icke emot sin vilja nödgas nedlägga arbetet? Jag kan icke finna att herrar reservanter i sitt förslag anvisat några åtgärder för en sådan eventualitet. Vidare tror jag, att om vi skulle antaga detta förslag, som reservanterna framställt, icke staten gifver någon som helst anvisning om, huru vi skulle bära oss åt i ett dylikt fall, och jag har påvisat, att arbetsgifvarens ekonomi ingalunda är af den styrka, att han kan offra något af denna ekonomi. Situationen blefve nog också i dylika fall den, att socialdemokraterna begagnade hela sin offensiva styrka mot arbetsgifvarne, svenska arbetareförbundet och de oorganiserade arbetarne, hvilka alla sakna behöriga försvarsvapen.

Nu är det dock att märka, att vi hittills verkligen rört oss på det så att säga rent lojala området, då alla parter begagna de rättigheter, som de skulle få enligt reservanternas förslag. Men dessutom ber jag att få erinra om att här finnes något annat att taga hänsyn till, nämligen den maskerade strejken. Åt skilliga af herrarne ha kanske förbisett, att jag i dag kan afsluta ett kollektivafstal, och om 14 dagar kunna samtliga mina arbetare gå ifrån mig, utan att jag därför kan göra det ringaste hvarken mot deras organisation eller mot dem själfva. Det är kollektivafstalets natur. Och jag frågar ännu en gång, hvilka vapen vilja reservanterna under sådana förhållanden sätta i vår hand för att skydda industrin, arbetareförbundet och de oorganiserade arbetarna? Kunna nu icke reservanterna lämna oss något lämpligt vapen i detta fall torde det gå, som en föregående talare sagt, nämligen så, att kollektivafstal undvikas i den största möjliga utsträckning. Den situation, hvori vi för närvarande befinna oss, blir alldeles förryckt, och vi torde komma att ännu mera närma oss anarkin, om vi antaga reservationen.

På grund häraf och då jag hittills saknat någon praktisk

anvisning af reservanterna måste jag ansluta mig till utskottets förslag.

Herr Wennersten: Jag skall icke deltaga i den sakliga debatt, som nu börjat, utan vill blott antyda min ställning till det föreliggande sammanjämningsförslaget och därtill foga några anmärkningar.

Beträffande detta sammanjämningsförslag har jag för min del funnit, att det är så långt ifrån att uteslutande tillgodose Första kammarens intressen, att det tager mycket starka hänsyn till de kraf, som inom denna kammare gjort sig gällande, och jag tager därvid särskildt i betraktande, att beträffande de stora tvistefrågorna, hvarom vi särskildt tala, 8 § och giltighetstiden, läget i denna kammare dock varit sådant, att man kan fråga sig, om icke, därest man ej tagit hänsyn till den blifvande sammanjämnningen, här i kammaren funnits majoritet för utskottets förslag i 8 § och äfven med afseende på giltighetstiden. Den uppfattningen fick jag af omröstningen och de uttalanden, som gjordes här. Jag vågar därför tro, att man icke kan på den grund, som reservanterna anfört, förkasta detta sammanjämningsförslag. För min del har jag redan tillkännagifvit min ståndpunkt. Jag har trott och tror fortfarande, att samhället vill hafva en lagstiftning på detta område och vill hafva den nu, och jag tror, att såväl arbetare som arbetsgifvare måste böja sig för detta kraf.

Man har antydt, att arbetsgifvare och arbetare icke vore kompetenta att deltaga i afgörandet af denna fråga. Det borde nämligen vara utomstående, som därvid hade det vägande ordet. Men jag tror, att man förbiser, att det bland arbetare och arbetsgifvare finnes personer, som kunna se frågan äfven ur samhällets synpunkt. Jag har sökt för min del göra det, och jag tror, att det förslag, som här är framlagdt, icke på ett obehörigt sätt tillgodoser arbetsgifvarnes kraf.

Jag vill nu tillåta mig att vända mig något mot herr Thyrén. Hans anförande tycktes mig stå eller falla med det antagandet, att lockoutvapnet i arbetsgifvarnes händer är så fruktansvärdt starkt, att arbetarne däremot icke kunna sätta upp något lika kraftigt. Men herr Thyrén glömmer därvid, att detta lockoutvapen är för arbetsgifvarne själfva icke utan fara. Dess användande i tid och otid skulle medföra synnerligen vådliga följder. Den ärade talaren glömmer vidare, att arbetarne här i landet hafva en solidaritetskänsla, som står öfver allt beröm, och att det icke är så synnerligen lätt att gent emot en starkt utbredd opinion bland allmänheten tillgodose sådana kraf från arbetsgifvarne, som i och för sig vore orättfärdiga. För öfrigt glömmer man, att bland arbetsgifvarne den uppfattningen allt allmännare råder, att de icke vilja strida med sina arbetare, utan

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafstal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.
(Forts.)

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafval mellan arbetsgifvare och arbetare m. m. att hafva tillsett, att krafven icke gå utöfver hvad som kan anses vara rättfärdigt. Det är slutligen icke makten, som afgör, huru stor aflöningen skall vara; det är icke makten för tillfället som afgör hvem som skall få rätt. Jag vill i detta sammanhang nämna, att jag noterat ett uttalande af en antagligen framstående socialdemokrat, ombudsmannen C. E. Tholin, som vid ett syndikalistmöte i Billesholm yttrade följande: Fackföreningarnas segrar följde med de höga konjunkturerna från 1900 ända in i året 1907 och de mindre tillfredsställande resultaten följde med de låga konjunkturerna.

(Forts.)

I stort sedt vill jag ansluta mig till den tankegång, som ligger under detta uttalande. Visserligen kan den ena parten under en kort tid få ett öfvertag, men det blir till slut mäktigare faktorer än styrkan hos arbetsgifvarne och arbetarne, som bestämma utgången.

När man nu talar om den farliga sympatilockouten och uppställer såsom villkor, att den icke bör få förekomma under aftals-tiden, vill jag tillåta mig att påpeka ett förhållande, som förut icke berörts här under debatten och hvilket i någon mån kan klargöra, hvarför arbetsgifvarna så oerhördt strängt hålla på, att den skall få stå kvar.

Herrarna veta ju alla, att vi i Sverige redan hafva en ganska mångskiftande industri. Man vet vidare, att denna industri till stor del har koncentrerat sig på tillverkningen af grofva artiklar och massartiklar. För alla dessa industrier är det lätt att sammanluta sig, är det möjligt eller tänkbart att genom enhetliga riksafval träffa öfverenskommelse med arbetarne. Ja, det är till och med möjligt att inom sådan massproduktionsindustri bilda truster, hvarpå vi redan hafva talande bevis. Öfverallt, där dessa möjligheter finnas, torde också industrien kunna reda sig i en framtid, därest man skulle förbjuda sympatilockout under aftals-tiden. Men vi hafva, såsom jag nämnde, en mångskiftande industri, och det finnes många grenar däraf, som icke kunna begagna sig af dessa möjligheter att motväga den andra sidans styrka, och därvid tänker jag särskildt på de högre och de högsta graderna af förädlingsindustri. Inom dem äro anläggningarne i regel icke så många af hvarje slag, att de kunna bilda stora och kraftiga riksförbund. De hafva ej heller, dessa industrier, så sammanfallande intressen, att de af sig själfva, så att säga, dragas ihop till gemensamt försvar och gemensamt uppträdande. Därför är det, såvidt jag förstår, icke möjligt att tänka sig, att man genom en gemensam utlöpnings-tid för kollektivafval skulle för framtiden kunna undvika att i nödfall tillgripa sympatilockout. Och jag påstår, att det vore för närvarande icke klokt att borttaga detta vapen för de industrier, hvilka i viss mån äro de svagaste, därför att dessa industrier, såvidt jag förstår, samtidigt äro de mest önskvärda för landets industriella utveckling. Det

är åt detta håll man nu söker rikta sina ansträngningar. Man vet nämligen, att i den mån en sådan hög förädlingsindustri får möjligheter att utveckla sig, landet blir i tillfälle att, trots det att folkmängdstillväxten icke är så stor, bära upp en allt mera givande industri, som så småningom också blir i stånd att bereda arbetarna jämförelsevis bättre villkor än den vanliga stora massproduktionen. Denna högt utvecklade förädlingsindustri, som redan delvis finnes i landet, men som jag ser skynta fram såsom en af våra viktigaste förvärfsgrenar för framtiden, böra vi tänka på, då vi gå att lagstifta i ett sådant ämne som det föreliggande.

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafstäl mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.

(Forts.)

Jag har redan antydtt, hvarför denna industri är önskvärd, och jag vill blott tillägga ännu ett skäl hvarför jag för min del sätter denna industri så högt. Det är påtagligt och man behöfver icke framlägga några bevis för att en högt stående förädlingsindustri är mer än andra kulturfrämjande och kräfver en allt högre folkbildning, och detta skäl, mina herrar, få vi icke lämna ur sikte, då det gäller att ställa denna del af industrien så, att den må kunna försvara sig i de strider, som tills vidare under en lång följd af år icke kunna vid vissa tillfällen undvikas mellan arbetsgifvare och arbetare.

Jag har velat antyda detta, då dessa synpunkter icke förut framkommit under debatten. Och hvad själfva sammanjämningsförslaget angår, så ber jag, herr talman, i samhällets intresse och trots att jag kan vänta protester från dem, hvilka säga, att jag icke äger rätt att tala i samhällets namn, få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Åkesson: Det antyddes härom dagen, då denna fråga debatterades, att utskottets majoritet icke sett objektivt och opartiskt på densamma. Man har velat stödja detta sitt omdöme på det förhållandet, att flertalet, för att icke säga alla inom utskotts-majoriteten äro arbetsgifvare och att de således skulle se endast på egna intressen. Jag får dock säga, att så icke är förhållandet. Åtminstone har jag för min del försökt att i så hög grad som möjligt se objektivt på saken. Och då man här i dag så starkt understrukit, att denna lag icke är till förmån för jordbruket och åtminstone tre af de representanter i utskottet, som äro insatta af landtmannapartiet och nationella framstegspartiet, äro jordbrukare, så skulle man kunna förutsätta, att de icke sett på egna intressen, för såvidt man icke vill tro, att de gå de stora arbetsgifvarnas intressen, och jag vill lifigt hoppas, att man icke har en sådan tanke om dem.

Nu vill jag villigt medgifva, att denna lag naturligtvis icke är en ren idealag för jordbruket. Men äfven om vi äro skyldiga att kanske närmast se på vår egen näring, få vi dock icke se ensidigt på en enda näring, utan måste taga i betraktande, huru lagen kan komma att verka i det hela.

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivaftal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.

(Forts.)

Man säger, att vi blifva mycket illa lottade på jordbrukets område, om vi antaga denna lag, ty man har då helt och hållet fränsagt sig bestämmanderätten. Lockouten är så godt som alldeles utesluten från jordbrukets område. Man har sagt, att § 7 icke har någon betydelse för arbetsfreden, ty lockout kan när som helst och under hvilka förhållanden som helst iscensättas, men med afseende på jordbruket är så icke förhållandet. Den rätten synes mig där vara mycket begränsad och det är endast i nödfall, som den kan tillgripas. Det yttrades af professor Thyrén, att detta stadgande visserligen teoretiskt sedt tager sig bra ut på papperet, men att det praktiskt skulle få en helt annan tillämpning. Där- emot förordnade professor Thyrén mycket ifrigt Refvingelinjen. Den skulle praktiskt komma att ställa sig gynnsammare. Jag undrar emellertid, om man icke kan säga detsamma om Refvingelinjen, som professor Thyrén sade om § 7 i den lydelse, den nu har, nämligen att den tager sig bra ut i teorien, ty den förbjuder strejk och lockout, men jag är lifligt öfvertygad om att i praktiken skall det te sig på helt annat sätt.

Vidare har män också antydt, att ute i bygderna hafva af-fattats resolutioner, som gå i riktning mot detta förslag. Ja, det är sant, men i alla dessa resolutioner — jag har också fått så-dana från mina valmän — säger man, att man önskar arbets-fred och arbetsro, och då kommer man till det resultatet, att föreliggande förslag icke kan verka i den riktningen. Jag vill icke helt och hållet fränkänna dessa resolutioner någon betydelse. Men, mina herrar, kan man fästa så stort afseende vid en resolu-tion, som fattats af personer, hvilka kanske aldrig hafva läst denna lag. Jag har haft ganska mycket att göra med att sätta mig in i denna lags innebörd, och under ärendets behandling i utskottet har jag varit i tillfälle att höra olika utläggningar af densamma, och jag måste säga, att det fordras mycket studium och mycken omtanke för att kunna sätta sig in i densamma. Och dock kan en arbetarekår på några hundra personer, som äro samlade till ett möte, utan vidare säga, att lagen är för oss alldeles förkastlig. Det är naturligt, att man i densamma icke kunnat tillmötesgå alla de önsknings, som från arbetarehåll uppställts. Men det kan väl ej heller tänkas, att den skall kunna helt och hållet till-fredställa den ena partens önsknings och helt och hållet åsido-sätta den andra partens. Vi måste väl ändock gifva arbets-gifvarna någon rätt. Jag undrar, om det blefve till samhällets bästa, om man uteslutande gick den vägen, som arbetarna önskade, och icke sörjde för, att arbetsgifvarna finge behålla något af sin medbestämmanderätt. Jag tror icke, att detta vore till samhällets bästa.

Under dessa förhållanden ber jag, herr talman, att få yrka bifall till sammanjämningsförslaget.

Herrar *Jespersson* och *Gunnarsson* instämde häruti.

Herr Sandström: Herr talman, mina herrar! Jag skall först tillåta mig att säga några ord med anledning af herr justitieministerns anförande. Det är en punkt i detta anförande som jag icke kan annat än förvåna mig öfver och reagera mot. Herr justitieministern sade uttryckligen, att han för sin del icke fann någonting för rättskänslan stötande i sympatistrejker och sympatilockouter. Jag tror för min del, att detta uttalande icke stämmer med den allmänna rättskänslan. Jag tror, att om man ser på sympatistrejken, där arbetarna välja den tidpunkt för arbetets inställande, som är ägnad att tillskynda arbetsgifvarna den största möjliga ekonomiska skada, så att dessa på ingångna leveransafstal skola göra den största möjliga förlust och eventuellt bringas till ruin, jag tror då, att man måste säga, att uti detta vapen ligger något, som är ganska stötande för rättskänslan. Och jag tror att, när man ser storlockouten gå ut öfver landet, och ser, huru arbetsgifvarna på en gång afstänga en viss organisation af arbetare från allt arbete för att pröfva, hurulänge arbetarna kunna hålla ut, till en början med sina samlade kassor och sedan genom försakelse och svält, och när man ser, huru arbetsgifvarne under tiden försöka hålla sina fabriker i gång med s. k. strejbrytare, och hurusom statsmakten, för att förekomma upplopp och oroligheter, tvingas att hålla landet besatt med militär för att skydda arbetets fortgång, tycker jag, att det är fullständigt oriktigt att säga, att i detta vapen icke ligger någonting, som är stötande eller sårande för rättskänslan. Sympatistriderna må vara nödvändiga, men de måste i så fall betraktas som ett nödvändigt *ondt*, som i görligaste mån måste inskränkas.

Herr Räf vände sig med sin vanliga älskvärdhet direkt mot ett par af reservanterna och framkastade den frågan, huru vi skulle hafva burit oss åt, om vi hade varit disponenter eller arbetsgifvare i en viss situation, som han närmare angaf och hvilken uppfattning vi då skulle hafva haft i denna fråga? Det är ju möjligt, att under den uppgiřna förutsättningen vi icke hade kunnat afhålla oss från att intaga en ganska ensidig och partisk arbetsgifvareståndpunkt i frågan. Det är mycket svårt, att, när man faktiskt har en parts ställning i dessa frågor, kunna hafva en opartisk uppfattning. Det är dock också möjligt, att äfven arbetsgifvare kunna se på dessa frågor med opartisk blick, hvarpå vi lyckligtvis hafva många exempel. Jag skulle emellertid vilja göra herr Räf en motfråga. Antag att herr Räf vore kroppsarbetare, så är kanske den möjligheten icke alldeles utsluten, att vi haft herr Räf i kammaren som en af de allra argaste socialdemokraterna. Med kännedom om herr Räfs lust och förmåga att bevaka sina egna och sitt partis intressen, kan man våga uttala den förmodan, att herr Räf nog skulle hafva stått

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafstal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.
(Forts.)

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivaftal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m. på yttersta linjen af den klass, där han *då* befunnit sig, likaväl som han nu står på den yttersta linjen i intressekampen för den klass, där han *nu* befinner sig.

Söker man finna sakens kärna, förefaller den mig vara följande. Den stora meningsskiljaktigheten och så godt som den enda meningsskiljaktigheten beträffande det föreliggande förslaget gäller 8 §. Där ha vi två skarpt skilda meningar, den ena, att vi skola legalisera sympatistrejck och sympatilockout; arbetsgifvarnas och industriens intresse fordrar detta. Det är den mening, som fått uttryck i utskottets förslag. Sedan hafva vi den andra meningen, den s. k. Refvingelinjen, som fordrar absolut förbud mot sympatistrejck och sympatilockout under kollektivaftalets giltighetstid. Den meningen delas nog af de allra flesta, som vid sakens föregående behandling i Andra kammaren biträdde beslutet att gifva paragrafen den formulering, som den då fick här. Men utom dessa, som strängt hålla fast vid det absoluta förbudet, finnes det många, som väl anse, att man, af hänsyn till industrien, för närvarande icke kan gå så långt, men som icke desto mindre äro öfvertygade, att 8 § i sin här föreliggande affattning, med sin legalisering af sympatistrejcker och sympatilockouter, är farlig och skadlig. Jag hör till dessa. Jag har alldeles klart för mig, att ett ögonblickligt omkastande till absolut förbud för sympatistrejcker och sympatilockouter med all sannolikhet skulle lägga den öfvervägande makten i arbetarnes hand. Men jag har lika klart för mig, att de nuvarande förhållandena, som i utskottets förslag *legaliserats*, innebär en bestämd öfvermakt på arbetsgifvarnas sida.

Herr Wennersten säger visserligen, att lockouten är ett så ytterst farligt och tungt vapen, att det icke kan af arbetsgifvarna svängas i tid och otid. Och han har fullkomligt rätt däri. Men det *behöfver* ingalunda svängas i tid och otid — och det vore mycket dumt af arbetsgifvarne, om de det gjorde. De behöfva endast använda vapnet med ganska långa mellanrum, blott de då göra det med kraft. Dessemellan är *lockouthotet* tillräckligt. Öfvermakten hafva de icke blott hvar gång de svänga vapnet, utan den öfvermakten räcker äfven under mellantiden.

Vare sig man nu har den uppfattningen, att man kan genast gå till absolut förbud, eller man har den meningen, att man icke vågar gå ända därhän, men att paragrafen med dess nuvarande lydelse icke desto mindre är synnerligen betänkelig och kan medföra svåra konsekvenser och faror, så finnes för närvarande endast *en* väg, på hvilken de olika meningarna kunnat jämkas. Det är den begränsade giltighetstiden.

Både de, som anse det absoluta förbudet vara det riktiga, och de, som, utan att kunna vara med härom, finna legaliseringen af sympatistrejcken och sympatilockouten opåkallad och farlig, borde, för att nu erhålla ett positivt resultat, kunnat god-

känna paragrafen i dess nuvarande lydelse, om de blott i den begränsade giltighetstiden fått en garanti mot lagens fastläsande för framtiden. Och äfven de, som hålla på utskottets formulering, hade bort kunna gå med på den begränsade giltighetstiden. Ty säkerligen skulle de föredraga en försökslag på viss tid framför ingen lag alls. Krafvet på den begränsade giltighetstiden var alltså en billig fordran, och det enda sättet för ernående af enighet om lagen. Det är därför, som utskottets sammanjämningsförslag, hvilket tillmötesgår Första kammarens mening så väl i fråga om formuleringen af lagens kardinalstadgande i 8 § som beträffande giltighetstiden, är icke blott orättvist utan synnerligen opraktiskt.

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafstal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.
(Forts.)

Såsom af åtskilliga talare med rätta framhållits, föreligger ingen nödvändighet, att en lagstiftning på detta område ovillkorligen kommer till stånd i år. Arbetsgifvarna klara sig nog tillvidare med den frihet, som de för närvarande ha i fråga om sympatistrejck och sympatilockout, arbetarna vilja icke alls hafva lagen, och från arbetsfredens synpunkt är det många gånger framhållet, att ett upprepande af fjolårets händelser kan denna lag icke i någon mån förebygga.

Under sådana förhållanden, och om man har klart för sig, att dessa lagförslag endast innebära ett första steg, en principiell grundläggning på arbetslagstiftningens område, så vågar jag upprepa hvad jag sade under principdebatten för några dagar sedan här i kammaren, att det är oändligt mycket viktigare, att denna grund lägges med största möjliga trygghet om ock något senare, än att den just lägges i år.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Petersson: Jag ber om öfverseende om jag med anledning af herr Sandströms yttrande, tager ordet för ett ögonblick. Jag vill nämligen icke, att mitt uttalande skall så uppfattas som om icke jag skulle lika lifligt beklaga och vara bekymrad öfver dessa arbetsinställelser och strider som någonsin någon af herrarna. Det jag sade var, att jag icke kunde finna för rättskänslan stötande en sådan arbetsinställelse, som uppkommer då en arbetare säger upp sitt aftal och slutar, när den aftalade tiden är slut. Något annat har jag icke sagt. Och på ett sådant sätt kan ju en arbetsinställelse tillkomma likaväl i den stora omfattningen som i den lilla.

Jag skulle emellertid kanske icke hafva funnit mig uppkallad af detta, om jag icke haft två saker att säga, som jag glömde, då jag talade sist. Den ena angående jordbruket. Mina herrar, om denna lag nu faller, huru står jordbruket då? Jo, agitationen inom jordbruket, den hafva ni kvar. Utaf tidningarna inhämtas att för icke länge sedan organiserats vissa skaror, med uppgift att på landsbygden predika socialismens evangelium och drifva in landtarbetarna i fackföreningarna och egga dem

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafstal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.
(Forts.)

till strid. Agitationen, den hafva ni kvar, så ock strejken. Om ingen lag blir, kommer strejken att stå kvar lika hotande, som den gjort förut. Men hvad ni *icke* hafva kvar, det är det i lag uttalade skydd, som landtbruket skulle få, och som, på sätt jag försökt klargöra förra gången jag uppträdde, är det enda effektiva som öfverhufvud kan erbjudas. Nu innehåller denna lag i sin sjunde paragraf den bestämmelsen, att arbetsaftal, som är ingånget för bestämd tid, icke må genom sådan åtgärd rubbas, och att i afseende å annat arbetsaftal icke heller sådana åtgärder få vidtagas, innan uppsägningstiden gått till ända. Detta är det skydd, som landtbruket har, och som landtbruket skall inrätta sig efter och lefva på, och det finnes icke vidare i lag uttaladt om förslaget faller.

Hvarför har man ansett det så önskvärdt, att en lag nu kommer till stånd? Det har från flera håll talats om, att det icke är någon brådska. Lagen behöfs icke omedelbart, man kan gärna lugna sig och se tiden an. Saken är emellertid den, att vid 1908 års början funnos kollektivafstal till ett antal af 1,971 berörande cirka 9,600 arbetsgifvare och 256,000 arbetare. Dessa aftal ha för närvarande icke någon som helst rättslig reglering. Det är och kan bli tvifvelsmål om, hvad de betyda, hur mycket de betyda, om deras fullgörande kan öfver hufvud taget framtvingas eller icke, hvilken påföljd det är, om de icke hållas o. s. v. Härutinnan skall denna lag draga upp vissa grundlinjer, på hvilka förhållandena sedan kunna utveckla sig, och därför är det också önskvärdt, att dessa grundlinjer uppdragas ju förr desto hellre. Hvarje uppskof därmed tror jag medför olägenhet.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Under flere tiotal år, ja måhända under århundraden ha på det internationella området ifriga fredssträfvanden gjort sig gällande, men oaktadt detta har man icke kunnat komma därefter, att krig har kunnat aflysas, och den tid torde vara mycket aflägsen, om den någonsin kommer, då kriget verkligen kommer ur världen. Man har heller icke kunnat komma därefter, att man under krig kunnat hindra, att stambesläktade nationer ilat till hvarandras hjälp. Men fredssträfvandena ha ju i några fall icke varit alldeles förgäfves. Man har lyckats i ett och annat fall, om än icke så ofta, att förebygga krig. Man har äfven lyckats att under pågående krig vid vissa tillfällen kunna åstadkomma en intervention, och man har lyckats att vid många tillfällen styra så till, att de krigförande makterna kunnat komma till tals med hvarandra under mindre förödmjukande former. Sålunda ha fredssträfvandena icke varit alldeles förgäfves.

Om man nu betraktar det föreliggande lagförslaget i den belysningen, så har man att konstatera, att det icke heller afsett att hindra, att strider på arbetsmarknaden utbryts. Det har

heller icke ansetts, att tiden varit inne att hindra allierade att blanda sig i dessa strider. Men man har å andra sidan åstadkommit mera effektiva förlikningsanordningar. Man har vidare åstadkommit, att det kan finnas en lätt tillgänglig, praktiskt anordnad domstol för slitande af vissa tvister. Och man har vidare åstadkommit åtminstone i viss mån legaliserade aftalsformer på det industriella området. Jag vill vädja till Eder litet hvar, om icke dessa omständigheter äro synnerligen beaktansvärda, och om de icke äro så pass förtjänstfulla, att de böra öfverväga de brister, som möjligen förefinnas hos det föreliggande lagförslaget.

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafval mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.

(Forts.)

Man har nu talat om, att detta sammanjämningsförslag skulle innebära en kapitulation från Andra kammarens sida, och den kapitulationen skulle egentligen syfta på det, att man icke får tiden för lagens giltighet begränsad till fem år. Jag vill då återkalla i herrarnes minne, att beslutet därutinnan fattades med några få rösters öfvervikt, och jag tror icke, att jag gör orätt, om jag säger, att bland dem, som röstade för den kortare tiden, funnos de, som gjorde det för att få från vår sida en punkt till i sammanjämningsförslaget. Nu, mina herrar, är det ju så, att många äro ense om, att tiden icke ännu är inne att förbjuda sympatistrejck och sympatilockout. Professor Thyren har med anledning därpå upprullat mycket vådliga taflor öfver hvad som skulle kunna bli följden af att dessa sympatistrider icke förbjudas. Jag vill icke i detta fall inlåta mig i dispyt med honom. Ingen af oss lärar i denna sak ha vitsord eller kunna säga hvad framtiden bär i sitt sköte. Jag tror dock, att han i detta fall kom med en alltför dystert svartmålning. Men äfven om det skulle vara så, att han har rätt eller i viss mån rätt, så skola vi i alla fall få en erfarenhet, mer eller mindre dyrköpt, under de kommande åren, och när nu Riksdagen samtidigt begär, att Kungl. Maj:t före ingången af 1916 skall låta verkställa utredning rörande under tiden vunnne erfarenhet om lagens verkningar, så tror jag att vid den kommande revisionen af lagen Kungl. Maj:t och äfven Riksdagen skall låta sig angeläget vara att på grund af de erfarenheterna äfven verkställa den ömarbetning af lagen, som kan vara af behovet påkallad.

Mina herrar! Det är i vårt land en allmän önskan, att det måtte blifva mera fred och arbetsro, än hvad hittills varit fallet, och den önskan dela vi alla, jag är öfvertygad om det, hvilket parti vi än tillhöra. Jag inser förvisso, att det nu föreliggande lagförslaget icke skall kunna i någon så särdeles stor utsträckning verka i den riktning, men jag är lika öfvertygad om att det skall i någon mån göra det. Man kan icke af oss begära, att vi här skola göra några underverk, men man kan begära af oss, att vi hvar och en i sin stad göra hvad vi kunna för att förverkliga det syftet, som vi alla ha, nämligen arbetsfred och arbetsro i landet, och då jag, herr talman, är öfvertygad om att

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående detta lagförslag skall åtminstone i någon mån verka därhän, så yrkar jag bifall till sammanjämningsförslaget.

Kungl. Maj:ts proposition till lag om kollektivafval mellan arbetsgifvare och arbetare m. m. I detta anförande instämde herrar *Vahlquist, Olsson* i Fläsbro, *Olsson* i Älfdalsåsen, *Forsberg, Widén, Rehn, Wiklund, Mörtzell, Bäckström, Berggren, Odqvist, Gustafsson* i Sjögesta, *Svensson* i Skyllberg, *Eriksson* i Bäck, *Canell, Ericsson* i Ofvanmyra, *Jansson* i Djursätra, *Lundgren* i Göteborg, *Johansson* i Mellbyn, *Olsson* i Tyllered, *Mallmin, Berg* i Staby, *Gustafsson* i Mjölby, *Peterson* i Kvisberg, *Carlsson* i Solberga, *Andersson* i Hägelåkra, *Andersson* i Resebo, *Danielsson, Nilsson* i Linnås, *Jonsson* i Hökhult, *Andersson* i Bråborg, friherre *Lagerfelt, Petersson* i Dänningelanda, *Mag-nusson* i Tumhult, *Olsson* i Blådinge, *Lindvall, Santesson, Swalling-son, Lindgren* i Oskarshamn, *Jönsson* i Boa, *Bengtsson* i Bjärnalt, *Andersson* i Helgesta, *Hallin, Lundin* och *von Horn*.

(Forts.)

Herr Pettersson i Bjälbo: Herr talman, mina herrar! Oakadt jag icke vill förlänga diskussionen i onödan, så anser jag mig likväl pliktig att yttra några ord, och jag vill då genast gå in på den omtvistade punkten, nämligen 7 §, och jag vill omnämna ett egendomligt förhållande just beträffande denna paragraf. Det har från reservanternas sida framhållits, att man vid denna lagstiftning borde gå fram med den ytterligaste försiktighet, så att man icke på något sätt i onödan binder parternas rörelsefrihet. Det har man oupphörligt framhållit. Men, mina herrar, då hade väl också konsekvensen varit, att man vid 7 § följt denna allmänna regel. Men hvad har man gjort? Jo, när man kommit till denna paragraf, så har man slagit bort all försiktighet. Då vill man taga ett steg så vidtgående och till sina konsekvenser så ödesdigert, att man icke vet hvar det bär. Det finnes intet land med undantag af Australien, där det framkommit något lagförslag, ja icke ens kommittéförslag, som gått så långt som detta. Kan man då säga, att reservanternas tillvägagångssätt i det fallet är konsekvent? Jag kan sannerligen icke finna, att så är fallet.

Herr justitieministern har förut berört förhållandena vid landtbruket, och jag anser mig skyldig, då jag icke förut tagit till orda om landtbruket, att yttra några ord därom. Från landtbrukets sida har det framhållits, att det skulle vara nödvändigt för oss att gå på Refvingelinjen och förbjuda sympatistrejck och sympatilockout. Hvar och en, som deltagit i utskottets förhandlingar medgifver säkerligen, att det moment i denna paragraf, där det står, att arbetsgifvare och arbetare har skyldighet att under alla förhållanden iakttaga uppsägning- och aftalstid, att detta moment har inkommit i denna paragraf så godt som utslutande till landtbrukets fördel, och hade icke landtbrukarne inom utskottet yrkat på, att detta moment skulle införas, så hade

det enligt mitt förmenande icke kommit dit. Det är då så mycket mera egendomligt, att en del landtmän i denna kammare dock ställa sig afvisande mot utskottets formulering af denna paragraf. Jag påstår, att utskottets förslag till formulering och Refvingelinjen äro i realiteten absolut detsamma. Ty, mina herrar, huru länge har en arbetare skyldighet att stå kvar i ett arbetsförhållande? Jo, han har denna skyldighet så länge, som arbetsaftalet varar, och icke ett ögonblick längre. Nå, hvad säger nu utskottet här? Jo, det säger uttryckligen och fastslår den principen, att han skall stå kvar så länge, som det personliga aftalet gäller, och mera kan icke någon lag stadga. Hvad lagen stadgar utöfver detta om förbud för sympatistrejck är enligt min mening en död bokstaf. Det kan möjligen hafva en moralisk och psykologisk verkan, men någon annan kan den icke ha. Och den moraliska och psykologiska verkan, som en sådan bestämmelse möjligen skulle kunna ha, sätter jag i detta fall icke stort värde på, ty vi skola komma ihåg, att här gäller det organiserade arbetare, och de organiserade arbetarna lyda order från sina fackföreningsstyrelser och handla därefter. Om herrarna tänka sig hvilket arbetsförhållande som helst, från ett års aftalstid till en dags eller ingen dags uppsägningstid, och tänka sig, hur det ställer sig i det ena eller andra förhållandet enligt Refvingelinjen och enligt utskottets förslag, så påstår jag, att det ställer sig i hvart enda fall absolut lika

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafval mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.
(Forts.)

Herrarna skola icke kunna påvisa ett enda arbetsförhållande inom landtbruket, där det ställer sig på något sätt olika enligt Refvingelinjen och enligt utskottets förslag. Vi ha i själfva verket vunnit allt hvad vi vilja genom utskottets förslag, och vi ha vunnit en absolut och mycket stor fördel, ty, mina herrar, huru är det nu? Nu är det så, att de organiserade arbetarne och deras organisationer anse sig på grund af gällande praxis ha rättighet att kasta ut lagstadda arbetare, t. ex. nere i Skåne eller hvar som helst, och etablera skördestrejck i hvilket ögonblick som helst. Om emellertid paragraf 8 i utskottets förslag blir lag, så blir det stopp för detta. Då få arbetarne laglig förpliktelse att under alla omständigheter stå kvar i arbetsförhållandet. Om vi återigen icke antaga någon lag i år, löpa vi, enligt min mening, en mycket stor risk, nämligen den, att vi i hvilket ögonblick som helst, oberoende af aftalstidens längd, kunna vänta att inom landtbruket få en skördestrejck, något som ju förhindras just genom denna lag.

Grefve Hamilton säger, att denna paragraf 8 är ett legaliserande af sympatistrejcker, men enligt mitt förmenande är det icke så. Vi gifva icke arbetarne här i detta fall någon ny rättighet utöfver hvad de förut haft. De anse sig, enligt gällande praxis, ha en sådan rättighet, och det är denna gällande praxis, som vi här lagstadga. Grefve Hamilton säger, att bonden är

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivaftal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m. gjord att offras upp. Ja, enligt nuvarande förhållanden är det så, att vi löpa en viss fara för att offras upp, men om vi få utskottets förslag, hvilket, såsom jag förut sagt, i själfva verket är detsamma som Refvingelinjen, löpa vi icke denna fara, utan få ett starkt och effektivt skydd just i det hänseendet.

Herr Pålsson yttrade, att en formulering af paragraf 8, eller paragraf 7 i utskottets förslag, sådan denna nu är föreslagen, skulle vara att gifva helgd åt aftalsbrotten. Ja, mina herrar, jag kan icke förstå annat, än att det är absolut motsatsen: det är att ge helgd åt arbetsaftalet — det är detta och ingenting annat, som denna paragraf afser. Jag vill nu icke gifva mig in på att bemöta grefve Hamiltons öfriga påståenden, utan nöjer mig endast med detta.

Det kan ju synas förmädet att i något fall ge sig in på något slags polemik med en juridisk professor, men jag kan dock icke underlåta att göra en liten anmärkning mot hans resonemang. Han säger, att paragraf 8 icke innebär i sig själf några inskränkningar af större betydelse. Ja vill då påpeka den oerhörda inskränkning, som stipuleras i denna paragraf, i det att nämligen enligt stadgandena där arbetare och arbetsgifvare icke ha rätt att under kollektivaftalets giltighetstid på grund af tvist sines emellan gå ut i strid. Detta är en inskränkning af så stor och vidtgående betydelse och arbetsgifvarne ha därigenom gått så långt, att det är fråga om, huruvida de icke i detta fall gått för långt.

Herr professor Thyren sade vidare i sin argumentering, att det är farligt att stipulera sådana formaliteter i lagen för en rättighet, därför att parterna då lätt kunna få den uppfattningen, att de genom att fullgöra dessa formaliteter få en laglig rättighet. Ja, detta resonemang kan ju vara riktigt, men jag vill likväl påpeka en sak. När vi här talat om påföljd för aftalsbrott, så har det här alltid framhållits såsom det förnämsta skälet däremot, att om man stadgar något sådant, kunna parterna just därigenom få den uppfattningen, att de genom att betala denna påföljd kunna få rättighet att vidtaga olagliga åtgärder. Detta är naturligtvis alldeles samma resonemang. Jag kan nu för min del icke inse, att detta resonemang håller streck, ty enligt detsamma skulle det ju öfver hufvud taget icke vara lämpligt att i lagen stadga någon slags påföljd alls.

Jag vill i detta sammanhang konstatera, att professor Thyrens linje är: antingen icke lagstiftning eller också absolut förbud. Det vill säga, han anser det vara absolut olämpligt att härvidlag gå på de partiella reformernas väg, att gå så att säga ett steg i taget. Jag anser tvärtom, att det från praktisk synpunkt är särdeles lämpligt, när man skall lagstifta, att man först tar ett litet steg och sedan, i den mån som förhållandena det medge, tar ytterligare ett steg och så undan för undan, allt eftersom möjlig-

het därför finnes. De partiella reformernas väg anser jag i detta fall vara den väg som är den absolut riktigaste och rätta.

Emellertid vill jag nu icke längre uppehålla tiden. Det vore naturligtvis mycket att här anföra, som skulle kunna ha inflytande på saken, men, herr talman, jag vill nu inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Herrar *Almqvist* och *Sjöberg* instämde häruti.

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman! Genom instämmande vid remissdebatten gaf jag till känna min önskan att det skulle lyckas oss att sammanjämka denna fråga. Denna önskan har nu gått upp i rök, då man ju nu misslyckats i att sammanjämka dessa tvistiga förslag. Jag beklagar, att det kommit att gå så. Då jag märkte, att det hela misslyckats var jag, när jag gick hit, besluten att rösta för utskottets förslag, men då jag hörde professor Thyrén och många andra stora förmågor här i dag uttala den förhoppningen, att vi skulle kunna förbättra denna lag, om den blefve uppskjuten till nästa år, vågar jag icke taga ansvaret på mig för att fastslå den redan i år, då den ju möjligen kan förbättras och man kan komma till en lyckligare lösning, om man afslår den nu och således får än ett år att fundera på saken. Såvidt jag vet, har det icke förekommit i något land, att man tagit ett så omfattande lagförslag som detta första gången, som det framlagts på Riksdagens bord. Jag har således velat gifva tillkänna att jag, huru gärna jag än skulle vilja bifalla utskottets förslag, nu icke vågar göra det, därför om det blir en lag, som sedan visar sig icke vara lämplig, kommer det naturligtvis att bli förenadt med stora svårigheter, för att icke säga omöjligheter, att få den ändrad.

Då jag nu tillkännagifvit detta, ber jag att äfven få vända mig till de herrar socialister, som nu, såvidt jag kan förstå, talat mycket varmt för arbetarnes bästa, att de fortfarande må hålla på sin åsikt och alltid se just på arbetarnes bästa. Jag gör det därför, att år 1909 släppte herrarne arbetarnes bästa, då påbudet utfärdades om skördestrejk. En skördestrejk betyder detsamma som två nödår. Detta påbud kan icke försvaras, såvida man icke skulle vilja försvara det med, att man icke förstår, hvilken betydelse en skördestrejk har. Jag skall be att få nämna, att redan år 1908 började jorden beredas för den höstsäd som skulle skördas år 1909 och för allt det arbete, som nedlagts år 1908 ha arbetarne fått betaldt samma år, 1908. Den jord, som skulle besås år 1909, var således beredd därtill det årets sommar, och då stod bonden färdig att skörda 1909 års skörd. Man hade alltså att bereda jorden först år 1910 och sedan år 1909 för att kunna så sistnämnda år. Om nu arbetarne hade hörsammat påbudet om skördestrejk, hade två höstsädesskördar gått förlorade för vårt

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafstal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.

(Forts.)

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafval mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.

land. Jag hemställer, att herrarne ville besinna, hvad detta har för en betydelse. Jag minns, hur det var år 1869; det var då icke strejk, men det blef en mycket dålig skörd, och det föranledde, att arbetare kommo strömmande öfver hela landet och sökte arbete. När de kommo till Bofors i Karlskoga socken, fingo de se, att bönderna körde järn från bruket upp till en station på andra sidan sjön Möckeln. Då begärde de att få draga järn öfver denna sjö, och godsägaren sade upp bönderna, och arbetarne fingo draga järnet för att på det sättet förtjäna sitt uppehälle. Jag undrar verkligen, hur herrarne tänkt sig

(Forts.)

med mathållningen, i händelse att jordbruksarbetarne skulle ha lydt detta kommando. Om man tänker sig, att dessa två skördar gått förlorade, hade naturligtvis hälften af jordbruksarbetarnes antal blifvit utan sysselsättning, och hvarifrån skulle man då ha tagit föda åt dessa personer? Det är så, att de enda, som tjäna på en skördestrejk är just kapitalisterna, då man på grund af strejken måste importera spannmål från utlandet, och räntan kommer att stiga, emedan man måste exportera penningar till utlandet för att köpa säd. Således kan jag icke finna annat, än att när man påbjöd denna jordbruksstrejk, gick man kapitalisternas ärenden och lämnade arbetarne i sticket. Det är detta jag ville varna för. Jag förstår nog att herrarne äro missnöjda för mitt yttrande i detta afseende, men det kan icke hjälpas, ty jag har den öfvertygelsen, att den, som påbjuder en strejk, liksom den, hvilken hörsammar detta påbud, borde icke få äta någonting annat på två år, än hvad som växer vildt — det borde vara en förutsättning för sådan strejk.

Herr Edén: Herr talman, mina herrar! Debatten torde ha hunnit till det stadium, där det icke längre finnes skäl och icke längre uppmärksamhet för något försök att gå in i de enskilda punkterna af det föreliggande sammanjämningsförslaget. Men jag hoppas, att den icke skall ha hunnit så långt, att jag icke kan vänta några ögonblicks uppmärksamhet för hvad som synes mig vara mest af nöden, nämligen en allmän öfverblick öfver, huru frågan nu ligger och hvad ett beslut i den ena eller andra riktningen egentligen innebär för Andra kammaren, för Riksdagen och för landet.

Det sammanjämningsförslag, som nu är framlagdt för oss, är faktiskt och notoriskt icke en verklig sammanjämkning, utan ett frampressadt förslag, där majoriteten inom utskottet har undertryckt minoritetens mening — det har erkänts och det kan man icke komma ifrån. Herr Zetterstrand har visserligen anmärkt, att en af de hufvudpunkter, som på detta sätt blifvit undertryckt, punkten om de fem åren eller, rättare sagdt, om en begränsning af giltighetstiden, var en sådan punkt, om hvilken man här i denna kammare ingalunda var så enig, att man kunde

vänta att få den fram i sammanjämkningen. Jag vill emellertid genmäla, att man ställer hela frågan på hufvudet, om man tager den punkten i och för sig såsom en hufvudsak vid sammanjämningsförslaget sammanstörtande. Det är icke så; den punkten har icke kommit fram i och för sig, utan den har kommit fram såsom ett supplement till paragraf 8, och det är på bestämmelsen i paragraf 8, eller paragraf 7 i det nu föreliggande förslaget, som det hänger, huruvida man behöfver begära en begränsad giltighetstid eller icke.

Vi ha icke drifvit denna begränsade giltighetstid i och för sig, men vi ha ansett, att skall man tvinga oss att taga sådana regler för kollektivaftalets bindande kraft, sådana regler angående sympatistrejck och sympatilockout, som nu här äro ifrågasatta, då, men också endast i det fallet, är det som vi nödgas hålla på en begränsad giltighetstid. Är det återigen så, att vi få sådana bestämmelser om kollektivaftalets giltighet, som icke bryta mot de principer, vi anse nödvändiga, kunna vi släppa den begränsade giltighetstiden.

Den stora frågan är, som herr Thyren så fullständigt utvecklade, helt enkelt samlad i den nya § 7, och den gäller: Skall nu Riksdagen gå in på att uti denna nya lag en gång för alla inskrifva, att den erkänner rättmätigheten af att aftal under vissa förhållanden brytas? Skall Riksdagen gå in på att, som det så många gånger sagts, legalisera sympatistrejck och sympatilockout, eller skall den icke? — Jag behöfver icke ytterligare utveckla, hvad han så klart framlade, hvilken fara det innebär för hela rättsåskådningen, om en sådan legalisering sker. Men jag ber herrarna vara goda uppmärksamma att i motstånd mot en legalisering af sympatistrejck och sympatilockout enas *hela* arbetarevärlden. Det är icke rätt och icke sant, när man påstår, att det endast är de socialdemokratiska arbetarna och deras organisationer, som representerar detta motstånd. Opposition har kommit fram lika mycket just från de korporationer, som äro dessa socialdemokratiska arbetares motståndare, nämligen ifrån Svenska arbetareförbundet, och jag anser mig böra i denna afgörande debatt inflika några ord ur den resolution, i hvilken detta arbetareförbund uttalat sin ställning till sympatistrejck och sympatilockout. Deras kongress förklarar enhälligt, att den yrkar: »att Riksdagen må som främsta mål, förutom häfdandet af de samhälleliga rättsgrunderna, vid denna lagstiftningsfrågas behandling ställa upp krafvet på stärkande af arbetsfreden, så att lagstiftningen gifver den auktoritet åt ingånget aftal, att arbetsfreden under aftalstiden *under inga förhållanden störes.*» Härmed har också från den sidan af arbetarevärlden sagts ut, att vi icke kunna förstå en sådan lagstiftning, som legaliserar, hvad vi under förra sommaren och hösten med rätta upprördes öfver, nämligen brott mot aftal. Man kan icke komma ifrån, att en lagstiftning

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivaftal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.

(Forts.)

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafstal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m. icke rimligen bör bygga på sådan grund. Förmå vi icke göra slut på dylika företeelser, kunna vi icke förbjuda sympatistrider under aftalstiden — ja, låt dem då vara utanför lagen, men tag ej upp dem i lagstiftningen!

Nu har herr Zetterstrand anmärkt, att tiden icke är inne för ett förbud mot sympatistrejck och sympatilockout. Därom skall jag för ögonblicket icke tvista. Jag vill endast erinra om, att frågan står icke så. Vi hafva varit villiga att gå in på en utslutning af den paragraf, som legaliserar dessa sympatistrejcker och sympatilockouter, vi ha sålunda varit villiga att lämna den saken därhän, men hvad vi icke äro villiga till är att direkt legalisera sympatistrejck och sympatilockout. Jag ber att mot den ärade talarens invändning få sätta en annan. Jag påstår, att, om tiden icke är inne att förbjuda sympatistrejck och sympatilockout, så är tiden ej heller inne att legalisera den, och det är det, vi nu här skulle göra. Intet annat land i Europa har gjort det. Mig veterligen är det icke heller afsedt i de länder, där förberedelser till sådan lagstiftning nu pågå. Sverige skulle vara det enda land, som vågade taga just det steget. Jag frågar: Är verkligen denna kammare beredd att taga ansvaret för ett sådant steg, som man icke vågar på något annat håll?

Det är detta, som för mig är den afgörande grunden för ett afslag på sammanjämningsförslaget. Jag hoppas af detta afslag möjligheten att slippa utur den återvändsgränd, i hvilken man nu kört oss in, hoppas på möjligheten att få en bättre lag, och jag vill ha denna möjlighet öppen. Jag kan icke gå in på att efter denna hetsjakt under de sista veckorna, utan att reflektera öfver den allvarliga innebörden i hvad vi besluta, taga öfver mig detta förslag, bara för att komma till ett resultat. Vi begära icke mer än ett andrum, vi begära endast att få se, om vi icke kunna få något bättre till nästa riksdag.

Herr Vennersten har talat om, att det är nödvändigt, att sympatilockout åtminstone tills vidare bibehålles, och att det icke vore klokt att taga bort detta vapen. Mina herrar, det är icke fråga om något sådant nu. Här föreligger *nu* icke något yrkande om bifall till den s. k. Refvingelinjen; det yrkandet kan ej längre göras. Den begäran som herr Vennersten framställt, är fullkomligt lika väl uppfylld med ett afslag å sammanjämningsförslaget, ty med detta afslag bli sakerna i sitt gamla läge, och sympatistrejck och sympatilockout ha möjlighet att röra sig, men de äro icke af lagen, som herr Thyrén sade, approberade. Vi ha sålunda med ett afslag icke förbrutit oss mot industrien.

Till sist, hvad skulle vi förlora med ett afslag, och hvad skulle vi vinna? Afslå vi lagen, förlora vi en lag, som naturligen icke är utan sitt värde, isynnerhet i de punkter, som här ej alls varit föremål för debatt, nämligen förlikningsmannainstitutionen och den nya arbetsdomstolen, men också en lag, som är byggd

just i den afgörande punkten, i § 7, på den grundsats, hvilken, jag fastslår det, strider mot det allmänna rättsmedvetandet, en lag, hvilken ej godkänts af hela den svenska arbetarevärlden oberoende af parti, och hvilken af ett utomordentligt stort antal af Andra kammarens ledamöter anses vara en formlig kränkning af detta rättsmedvetande. Det är hvad vi skulle förlora. — Hvad vinna vi, om vi afslå? — Vi vinna, att vi ha fria händer rätt och slätt. Vi vinna, att denna fråga kan tagas upp nästa år, vi vinna att vi få tänka öfver saken hela denna sommar; vi vinna, att regeringen har möjlighet att taga hänsyn till den här förda diskussionen. Jag behöfver väl icke säga, att hvar och en är på det klara med, att när kammaren kommer tillbaka nästa år — om den kommer tillbaka — eller att den Andra kammare, som då sammanträder, skall vara besjälad af fullt samma önskan att få ett godt resultat som den, hvilken besjälas den nu sittande Andra kammaren.

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafval mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.
(Forts.)

Herr Zetterstrand slutade med en jämförelse med det internationella fredsarbetet. Han påpekade, hur detta fått gå steg för steg, hur man fått vara nöjd med litet, och hur man ändå anser, att man vunnit något, om det också ej blefve fred på en gång. Det är sant. Men jag vågar häfda, att man har rätt att ställa andra anspråk på freden inom ett land än på freden mellan länderna. Jag vågar påstå, att därför att man icke kan afskaffa krigen staterna emellan, man väl ändå icke har något skäl att legalisera inbördeskrigen. Och det är hvad man här skulle göra med sammanjämningsförslagets antagande. Jämförelsen håller icke streck; vi äro inne på ett helt annat område, ett område där lagstiftningen har en full och suverän makt och där icke, såsom det är staterna emellan, allt beror på fria öfverensstämmelser mellan parterna, vi äro inne på ett område, där vi ha stödet af en månghundraårig för att icke säga tusenårig laglig utveckling, och där lagen hitintills varit i stånd att häfda sin auktoritet. Därför behöfva vi icke här göra sådana medgifvanden åt näfrätten, som man får göra i förhållandet mellan staterna. Jag upprepar det, hela denna jämförelse är alldeles förfelad. Det är icke såsom en fredsstiftare mellan stridande parter, som vi ha att betrakta denna lag; det är såsom ett samhällets häfdande af sin myndighet och af den rätt, som från urgammal tid är lag i detta samhälle, och som samhället icke tänker släppa gentemot de stridande parterna.

Till sist anmärkte samme talare: Landet väntar, och någonting måste göras. — Det är det gamla argumentet, som alltid kommer fram, när man talat sig trött i fråga om en lags verkliga innebörd. Ja, det är sant, landet väntar, och något måste göras. Men det är icke detsamma *hvad* som göres. Jag anser, att den som låter fånga sig, om han tvekar, af det argumentet, han borde tänka på, hvilket ansvar är det större i denna djupt allvarliga

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafstal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.

(Forts.)

stund, ansvaret att taga detta förslag, därför att man vill, att »något skall göras», eller ansvaret att låta förslaget hvila ett år, därför att man vill, att när något skall göras, det skall göras efter de rättsgrundsatser, vi alltid annars häfdat. Jag för min del tror, att det ansvaret är ofantligt mycket tyngre, som lägges på den som nu med sin röst bidrager till att lagfästa ett förslag, byggdt på en princip, som vi icke godkänna. Jag kan icke tro annat än att de som i denna stund ännu stå vacklande skola känna med sig, att det är mindre farligt att låta landet vänta ett år på dessa lagar, än att nu låsa fast ett resultat, hvars inre ihållighet redan är för hela landet blottad.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Petersson: Herr talman, mina herrar! Mitt uttalande angående det personliga arbetsaftalets helgd torde, enligt hvad jag förnummit, hafva gifvit anledning till någon missuppfattning. Jag har velat säga, att, om denna lag ej antoges, så skulle principen om det personliga arbetsaftalets helgd icke vidare finnas *i lag* uttryckt. Att denna princip instämmer med allmänna rättsgrundsatser är uppenbart och har äfven af lagrådet uttalats. Det är väl också sannolikt att den i lagtillämpningen skulle komma att göra sig gällande. Men vikten af att den äfven varder i lag uttalad är därför ingalunda mindre.

Herr Lindqvist: Ja, herr talman, det är nog på det sättet, som herr justitiministern sade, att den punkt, som han kommit att vidröra, är en angelägenhet, som vi ganska litet beaktat under de föregående långa debatterna; och det förefaller mig, som om genom antagande af bestämmelserna i 7 § i det här föreliggande förslaget till kollektivafstalslag det skulle kunna komma att råda en viss tvekan om hvilket förhållande det personliga aftalet har till arbetsinställelser i allmänhet, då det ju här endast skulle gälla att reglera förhållandena angående sympatistrider i sådana fall, där kollektivafstal äro gällande.

Jag har haft tillfälle att personligen spörja herr justitieministern om hans uppfattning rörande innebörden af den del af hans anförande, hvori han åberopade 7 §, och jag har af honom fått bekräftelse på, att det är på det sättet, som jag tillätit mig att tolka det och såsom det framgått af debatten, nämligen att hvad som här står utskrifvet i 7 § betyder, dels att personliga aftal, som äro ingångna på bestämd tid, icke få rubbas af arbetsinställelse, och dels att, då arbetsinställelse vidtages af arbetarna som äro bundna af personliga aftal på obestämd tid men med viss uppsägningstid, det skall gifvas varsel lika lång tid förut som denna uppsägningstid är bestämd till. Detta stadgande rör sig alltså icke om annat än om förhållandena vid sympatistrider. Det är således alls icke i lagen utskrifvet, huru förhållandet är

med de personliga aftalen vid arbetsinställelse, som inträffar då kollektivafstal gällt men upphört, och icke heller vid arbetsinställelse där kollektivafstal icke varit infördt.

I det hänseendet ber jag att få säga, att det utan tvifvel är riktigt, såsom justitieministern säger, att enligt den allmänna rättsuppfattningen sådant personligt afstal icke skall brytas vid arbetsinställelse. Men faktum är, att både arbetsgifvare och arbetare hittills varit eniga därom, att man icke ägt någon skyldighet att iakttaga någon uppsägningstid i fråga om de personliga aftalen eller ge något varsel, omfattande så lång tid som eventuellt kunde motsvara uppsägningstidens längd; utan hafva vi alla ansett, att då vi gå ut i en arbetsinställelse, vare sig det nu är strejk eller lockout, så räkna vi icke med att det finnes personliga afstal med viss bestämd uppsägningstid, och ännu mindre med att det finnes sådana på obestämd tid.

Nu, då en lag om personliga afstal icke kan komma i fråga, i det att denna lag, såsom vi veta, fallit, blefve ju förhållandena reglerade i viss mån beträffande sympatistriderna. Men jag vill därmed ingalunda uttala, att man därigenom bestämdt fastslagit, att samma principer skulle gälla äfven under andra förhållanden än dem, som innefattas uti bestämmelserna i 7 §; och jag ber att få erinra därom, att utskottet i en paragraf i lagförslaget om de personliga aftalen hade infört ett stadgande, som var lika med ett af arbetsaftalskommitténs uppgjort stadgande, och hvari det föreskrefs, att, om kollektivafstal varit gällande men upphört, så skulle omedelbart eller med det samma äfven alla personliga afstal upphöra att vara gällande, sålunda såväl de afstal, som vore ingångna på obestämd tid men med viss uppsägningstid, som de afstal hvilka vore ingångna på viss bestämd tid.

Nu har det stadgandet bortfallit. Men då vi inom utskottet behandlade sammanjämningsförslaget, tillät jag mig att föreslå, att vi skulle förelägga Riksdagen ett förslag att taga in i kollektivafstalslagen ett sådant stadgande, som klarlade förhållandena. Men jag möttes af en erinran, att det icke är grundlagsenligt att vid en sammanjämkning på det sättet komma med ett helt nytt förslag, synnerligast som detta nya förslag skulle vara ett öfverflyttande af en bestämmelse från ett lagförslag som hade fallit.

Jag för min del är mycket ledsen öfver att saken icke blef på detta sätt uppklarad; och det märkes redan, att vi äro ute på försöksvägar och spörja oss, hvad det innebär. Jag tror, att äfven detta är en anledning att icke i dag antaga denna lag utan bereda oss möjlighet att titta litet på de här sakerna, något som jag i detta fall anser vara både berättigadt och lyckligt.

Herr Palme: Blott några ord, herr talman! En af de senaste talarne, herr Edén, framhöll bland annat äfven en synpunkt, hvilken jämväl förut af andra talare framhållits, nämligen att

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafstal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.
(Forts.)

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts propositiön med förslag till lag om kollektivafstal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m. detta sammanjämningsförslag skulle innebära en kapitulation från Andra kammarens sida inför Första kammaren. Det är väl ändå så, att vi måste se på detta lagkomplex i dess helhet; och då synes mig, äfven om man kunde säga, att i själfva den sista sammanjämnningen Första kammarens synpunkter hafva blifvit mera beaktade än Andra kammarens, det dock var uppenbart att i det stora hela andrakammarsynpunkterna i och med de andra lagarnas fall hafva blifvit vida mera beaktade är första kammarsynpunkterna.

(Forts.)

Jag vill härvid tillägga ännu en sak med afseende å denna så kallade kapitulation inför Första kammaren. Det var en ganska hård nöt, som vi gäfvö Första kammaren att knäcka, då vi antogo sammanjämningsförslaget angående aktiebolagslagen och lade ansvaret för lagens genomförande eller icke öfver på Första kammaren. Enligt hvad som nys berättats för mig, har emellertid Första kammaren med en ganska stor majoritet, med några och 70 röster mot några och 50, beslutat aktiebolagslagen. Det kan man dock icke kalla att sätta sig på sina höga hästar gent emot Andra kammaren.

Herr Persson i Stallerhult: Ja, herr talman, jag skall be att i allo få instämma i hvad herr Palme yttrade beträffande sammanjämningsförslaget. Men jag ber att få tillägga en sak. När ett utskott skall sammanjämka beslut, så har det visserligen icke något annat att taga hänsyn till än de af kamrarna fattade besluten. Men jag ber ändock att få antyda, att då Andra kammaren fattade sitt beslut i denna fråga, det var en ganska stor minoritet, som fattade ett beslut nästan lika med Första kammarens. Jag vill visst icke säga, att utskottet vid sammanjämnningen faktiskt skulle tagit detta med i räkningen; men det går väl icke heller an att alldeles förglömma det, och detta bör väl ändå väga något vid bedömandet af frågan, huruvida Andra kammaren här fått ut sin rätt eller icke. För min del tror jag att Andra kammaren kan anse sig fullt tillgodosedd i detta sammanjämningsförslag.

Jag skall be att få tillägga ännu en sak. Det har här yttrats, särskildt af den förste talaren, att det ej vore tillrådigt att antaga lagar med knapp majoritet. Men jag ber att få säga, att lika farligt som det är att antaga viktiga lagar med knapp majoritet, lika farligt och lika ansvarsfullt är det att med knapp majoritet *afslå* en för landet välbehöflig lag.

Öfverläggningen förklarades härmed afslutad. I öfverensstämmelse med de därunder framkomna yrkandena gaf herr talmannen propositioner på 1:o bifall till hvad utskottet hemställt och 2:o afslag därå; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd.

Som emellertid votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren för sin del bifaller hvad andra särskilda utskottet hemställt i utskottets förevarande memorial nr 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej har kammaren för sin del afslagit hvad utskottet hemställt.

Omröstningen utvisade 100 ja, men 111 nej; och hade kammaren alltså för sin del afslagit hvad utskottet hemställt.

§ 8.

Andra särskilda utskottets memorial, nr 16, med föranledande af Första kammarens återremiss i fråga om viss del af utskottets utlåtande, nr 3, i anledning af dels det i Kungl. Maj:ts proposition nr 96 innefattade förslaget till lag om ändrad lydelse af 19 kap. 22 § samt 25 kap. 15 och 22 §§ strafflagen, dels åtskilliga med nämnda förslag sammanhängande motioner, föredrogs härefter och lades till handlingarna.

§ 9.

Föredrogs och godkändes andra särskilda utskottets memorial, nr 17, angående aföning åt utskottets tjänstemän och vaktbetjäning.

§ 10.

Anmälades och godkändes följande förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 160, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter gårdfarihandlanden August Eriksson från Gransjö i Helgums socken,

nr 161, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för underofficeren af 2:a graden vid maskiniststaten Carl Theodor Samuel Spartan från ådömd ersättningsskyldighet,

nr 162, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående

I anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivafstal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.
(Forts.)

efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter arbetaren Emanuel Ekbergs från Nysätra socken hustru Emma Teresia Ekberg, född Haglund,

nr 163, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter slaktaren Johan Fredrik Sjöberg i Lund,

nr 164, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter Emma Kristina Moberg från Ljungby socken, och

nr 165, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter handlanden Edvard Alarik Hernqvist från Källby socken; samt

från lagutskottet:

nr 155, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 18 kap. 13 § strafflagen.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets memorial, nr 106, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anordnande af farled mellan Storingvindeln och Nedre Gautsträsk och

bevillningsutskottets memorial, nr 34, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 29, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt, dels ock i ämnet väckta motioner.

Kammarens ledamöter åtskildes häruppå kl. 3,9 e. m.

In fidem

Per Cronwall.

Söndagen den 5 juni. Kl. $\frac{1}{2}$ 2 e. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 30 nästlidne maj förda protokollen.

§ 2.

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets memorial nr 106.

§ 3.

Vidare föredrogs bevillningsutskottets memorial, nr 34, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande, nr 29, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt, dels ock i ämnet väckta motioner.

De uti detta memorial föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

§ 4.

Anmälades och godkändes särskilda utskottets nr 2 förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 182, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivaftal mellan arbetsgifvare och arbetare, lag om särskild domstol i vissa arbetstvister, lag om vissa arbetsaftal, lag angående ändring af 17 kap. 4 § handelsbalken, lag om ändring af 2 § lagen angående medling i arbetstvister den 31 december 1906, lag angående ändring af 158 § utsökningslagen, lag angående ändring af 10 § lagen om hvad iakttagas skall i afseende å införande af lagen om nyttjanderätt till fast egendom den 14 juni 1907 samt lag om ändrad lydelse af 19 kap. 22 § samt 25 kap. 15 och 22 §§ strafflagen;

nr 183, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande af kostnaderna för arbetsdomstolen under år 1911; och

nr 184, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring af 19 och 20 kap. strafflagen.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

§ 6.

Till bordläggning anmälades:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 17, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående särskild grund för beräkning af rösträtt och utgörande af utskyld eller annan afgift i förhållande till allmänna bevillningen; och

bevillningsutskottets memorial, nr 35, i anledning af kammarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 30, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående bevillning af fast egendom samt af inkomst, dels ock i ämnet väckta motioner.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 1,46 e. m.

In fidem

Per Cronwall.